

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
STUDIUM HUMANITNÍ VZDĚLANOSTI

Jan Šebek

Rodinné zázemí a třídní postavení jako faktory ovlivňující sportovní
dráhu

Kvalitativní studie mladých dospělých

Bakalářská práce

Family background and class status as factors influencing sporting
careers

Qualitative study of young adults

Bachelor's thesis

Vedoucí práce: Mgr. Matouš Veselský, Ph.D.

Praha 2025

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Před využíváním anonymizovaných dat z rozhovorů jsem dostal od všech aktérů výzkumu ústní souhlas, že smím jejich anonymizovaná data využít ve své práci.

V Praze dne 15.04.2025

.....

Jan Šebek

Poděkování

Rád bych poděkoval především svému vedoucímu bakalářské práce, panu Mgr. Matouši Veselskému, Ph.D. za cenné rady, trpělivost a odborné vedení, které mi poskytl v průběhu celého procesu psaní. Dále bych chtěl poděkovat všem respondentům, kteří si našli čas a ochotu zúčastnit se mého výzkumu. V neposlední řadě děkuji své rodině, své přítelkyni a svým přátelům za jejich podporu.

Abstrakt

Tato bakalářská práce zkoumá vliv rodinného zázemí a třídního postavení na sportovní dráhu dětí, posléze mladých dospělých. Zaměřuje se na to, jak rodinné prostředí, ekonomické možnosti, kulturní hodnoty a sociální kontakty ovlivňují výběr konkrétního sportu i míru podpory v průběhu sportovní socializace. Výzkum vychází z konceptu ekonomického, sociálního a kulturního kapitálu (Bourdieu), které jsou v práci využity k interpretaci rozdílných rodičovských strategií a přístupů. V rámci kvalitativní výzkumné strategie byly provedeny polostrukturované rozhovory s mladými dospělými, kteří reflektovali svou sportovní dráhu a vliv jejich rodičů na ni. Analýza se soustředí na čtyři tematické oblasti: vliv rodičů na výběr sportu, předávání hodnot a zkušeností, roli třídního postavení a typy rodičovské podpory. Výzkumný soubor byl z větší části vytvořen v prostředí hlavního města Prahy, kde je sportovní nabídka širší a přístup ke sportu ovlivněn specifickým městským kontextem. Cílem práce je porozumět tomu, jaké mechanismy rodinného zázemí formují možnosti dětí aktivně se účastnit sportu a dlouhodobě v něm setrvat.

Klíčová slova:

Sociologie sportu, třídní postavení, sociální kapitál, ekonomický kapitál, kulturní kapitál, rodina, sociální nerovnosti

Abstract

This bachelor's thesis examines the influence of family background and class status on the athletic careers of children, then young adults. It focuses on how family background, economic opportunities, cultural values and social contacts influence the choice of a particular sport and the level of support during sport socialization. The research draws on the concepts of economic, social and cultural capital (Bourdieu), which are used in the thesis to interpret different parenting strategies and approaches. As part of the qualitative research strategy, semi-structured interviews were conducted with young adults reflecting on their sporting career and their parents' influence on it. Analysis focused on four thematic areas: parental influence on sport choice, the transmission of values and experiences, the role of class status and types of parental support. The research set was largely developed in the environment of the capital city of Prague, where the sport offer is wider and access to sport is influenced by the specific urban context. The aim of this thesis is to understand what mechanisms of family background shape children's opportunities to participate actively in sport and to remain in sport over the long term.

Keywords

Sociology of sport, class status, social capital, economical capital, cultural capital, family, social inequalities

„Chceš-li být budoucím úspěchem, nedovol své mysli, aby lpěla na dnešní porážce.“ – Sri Chinmoy

Obsah

1 Úvod.....	8
1.1 Vymezení tématu a jeho význam	8
1.2 Výzkumné otázky a cíle práce	9
1.3 Struktura práce	9
2 Teoretická část	11
2.1 Ekonomický, sociální a kulturní kapitál ve vztahu ke sportu.....	11
2.1.1 Ekonomický kapitál: finanční náklady spojené se sportem	12
2.1.2 Sociální kapitál: sportovní sítě a jejich vliv	14
2.1.3 Kulturní kapitál: sportovní návyky a preference v rodině.....	17
2.2 Rodina a její role při výběru sportu.....	19
2.2.1 Rodinné sportovní vzory a předávání hodnot	20
2.2.2 Očekávání a tlaky ze strany rodiny	22
2.3 Role rodičů ve sportovní dráze dítěte.....	24
2.3.1 Rodiče jako motivátoři, podporovatelé a bariéry	24
2.3.2 Finanční investice a logistická podpora	26
2.4 Třídní postavení jako determinující faktor sportovní participace	28
2.4.1 Sport a sociální stratifikace	28
2.4.2 Rozdíly mezi sporty podle třídního postavení.....	31
2.5. Možná řešení nerovností ve sportovní participaci.....	34
3 Metodologie	35
3.1 Výzkumný problém.....	35
3.2 Výzkumné otázky	36
3.3 Metoda výzkumu.....	37
3.4 Výzkumný vzorek	37
3.5 Etika výzkumu	39
3.6 Sběr dat	40
3.7 Analýza dat	42
4 Empirická část.....	44
4.1 Analýza dat z rozhovorů	44
4.1.1 Vliv rodičů na výběr sportu.....	46
4.1.2 Předávání hodnot, zkušeností a dovedností – habitus a kulturní kapitál.....	50
4.1.3 Role rodinného postavení a zázemí ve sportovní dráze dítěte	55
4.1.4 Typy rodičovské podpory, kritika a neshody	60
5 Diskuse a závěr	65
Seznam literatury	69
Seznam příloh	72

1 Úvod

1.1 Vymezení tématu a jeho význam

Rodina je jedním z klíčových faktorů ovlivňujících sportovní zapojení dětí. Již od útlého věku rozhodují rodiče o tom, zda dítě bude mít možnost věnovat se sportu, jaké aktivity budou preferovány a jak intenzivně se jich bude účastnit. Některé děti jsou ke sportu vedeny přirozeně, například skrze rodinné tradice či pozitivní vztah rodičů k fyzické aktivitě a zdravému životnímu stylu. Pro jiné je sport spíše nástrojem výchovy, přičemž rodiče očekávají, že jejich děti díky němu získají disciplínu, vytrvalost či dokonce dosáhnou významných sportovních úspěchů. Existují však i rodiny, kde sport není vnímán jako důležitý, nebo kde chybí finanční a časové možnosti k jeho podpoře. Co však stojí za těmito rozdíly? Jsou výsledkem čistě individuálních preferencí rodičů, nebo odrážejí širší společenské a ekonomické faktory?

Významnou roli zde hraje nejen samotný přístup rodičů ke sportu, ale i jejich socioekonomické postavení a kulturní kapitál. Rodiny s vyšším ekonomickým statusem si mohou dovolit financovat sportovní aktivity dětí, včetně členských příspěvků, vybavení, soustředění či specializovaných trenérů. Děti z těchto rodin tak mají větší šanci na dlouhodobou sportovní dráhu a mohou se pohybovat v prostředích, ve kterých je sport vnímán a podporován jako běžná součást životního stylu. Naopak děti ze socioekonomicky znevýhodněných rodin často čelí překážkám, ať už v podobě finanční nedostupnosti sportovních aktivit, nebo absence podpory ze strany rodičů, kteří sport nepovažují za prioritu. Tyto nerovnosti mohou vést k tomu, že se sport stává nejen volnočasovou aktivitou, ale také prostorem reprodukce sociálních rozdílů.

Tato otázka mě dlouhodobě zajímá z osobního hlediska i z pohledu širších sociálních souvislostí. Sport byl po mnoho let nedílnou součástí mého života a když jsem s ním musel přestat, začal jsem více přemýšlet nad tím, co všechno stálo za tím, že jsem se mu mohl tak dlouho věnovat. Studium sociálních věd mi zároveň nabídlo nové perspektivy, jak o sportovní participaci přemýšlet – nejen jako o individuální volbě, ale jako o komplexním jevu formovaném kulturním, ekonomickým a sociálním kontextem.

Ve své bakalářské práci se proto zaměřím na roli rodiny při utváření sportovní dráhy dětí. Budu zkoumat to, jaké faktory určují, zda dítě ke sportu dostane vůbec příležitost, jakým způsobem ovlivňuje socioekonomické postavení rodiny možnosti sportovní

participace a jak se mohou projevit sociální nerovnosti v oblasti sportu. Výzkum mi umožní nejen lépe porozumět dynamice vztahu mezi rodinou a sportem, ale také přispět k širší debatě o dostupnosti sporu pro různé skupiny dětí a o možných opatřeních směřujících k větší inkluzi v této oblasti.

1.2 Výzkumné otázky a cíle práce

Výzkumný problém mé bakalářské práce se zaměřuje na zkoumání vlivu rodinného zázemí a třídního postavení na sportovní dráhu dětí z pohledu mladých dospělých. Cílem je pochopit, jak socioekonomické podmínky rodiny ovlivňují přístup a možnosti dětí a mladých dospělých v oblasti sportu, a jak tyto faktory formují jejich šance na úspěšnou sportovní participaci. Tento problém reaguje na širší diskuse o sociálních nerovnostech a přístupu ke sportu jako prostředku sociální mobility. Na základě této deskripce jsem si položil výzkumné otázky, jejichž úplné znění je popsáno o kapitole níže, ve které rozebírám metodologické postupy.

1.3 Struktura práce

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou, metodologickou a empirickou část, přičemž každá z těchto částí je strukturována do dalších kapitol. První kapitola se zaměřuje na teoretický rámec rodinného zázemí a třídního postavení jako faktorů, jež ovlivňují sportovní dráhu dítěte. V teoretické části budou rozebírány především faktory, které se dále pojí s termíny rodinné zázemí a třídní postavení, zejména se bude jednat o ekonomický, sociální a kulturní kapitál, které budou rozebírány prostřednictvím teorií Pierre Bourdieua. Druhá kapitola reflektuje roli rodiny při výběru sportu, kdy je často sport řešen prostřednictvím rodičů za dítě, jelikož mnohdy rodiče sami rozhodují, na jaký sport své ratolesti dají a čemu se budou od útlého dětství věnovat. Třetí kapitola pojednává o třídním postavení jako o determinujícím faktoru zapojení dítěte do sportu, jelikož dnešním tématem je zejména otázka finančního zajištění dítěte a jeho sportovní kariéry, neboť se dostáváme do doby, kdy je sport stále více komercializovaný a bohužel není dostupný již zcela pro všechny. Poslední kapitolu z teoretické části tvoří možná navrhovaná řešení, jak snížit či zcela eradikovat sociální imbalanc, který vzniká při sportu, zejména v kolektivních sportech, pokud děti pochází z odlišných sociálních vrstev.

V metodologické části práce zdůvodňuji výběr kvalitativní výzkumné strategie. Na základě výzkumného problému formuluji výzkumné otázky: **Jakým způsobem formuje**

rodinné postavení ve společnosti šanci dítěte pro úspěšné zapojení se do sportu?; Jakým způsobem rodinný život ovlivňuje přístup dětí ke sportu?; Je šance dítěte dostat se ke sportu determinována rodinnou tradicí?; Jak socioekonomické faktory ovlivňují volbu konkrétních sportovních aktivit?; Jakou roli hraje rodičovské zapojení a podpora v rozvoji sportovní kariéry dětí? Dále popisuji kritéria pro výběr výzkumného vzorku, který se skládal z mladých dospělých ve věku od 18 do 26 let. Jednalo se převážně o vysokoškolské studenty a studentky, kteří stále aktivně organizovaně sportují nebo již svou kariéru ukončili, ale daný sport provozovali dostatečně dlouhou dobu, aby dokázali zpětně reflektovat své pocity a myšlenky k této problematice. Pro větší zacílení jsem volil převážně respondenty z oblasti Prahy, ale pro lepší pochopení a snahu problematiku hlouběji prozkoumat jsem pomocí klíčových informátorů¹ navázal kontakt i s respondenty mimopražskými. V závěru metodologické části se věnuji etickým aspektům výzkumu a detailně popisuji analytické postupy a metody sběru a analýzy dat.

V empirické části práce představuji výsledky výzkumu, které odhalují specifika a povahu problematiky, tj. rodinného zázemí a třídního postavení jako determinujících faktorů při volbě sportovní dráhy dítěte, které studenti/respondenti refleктоvali jako zásadně důležité při jejich zpětné reflexi. V závěru práce shrnuji výsledky provedeného výzkumu, propojuji je s teoretickými východisky a existujícími studii a navrhuji možnost jeho dalšího rozšíření i následného využití v praxi.

---

¹ Klíčový informátor pomáhá zprostředkovat přístup k lidem, informacím a kulturním praktikám, které by výzkumník jinak nemusel zachytit

2 Teoretická část

2.1 Ekonomický, sociální a kulturní kapitál ve vztahu ke sportu

Francouzský sociolog Pierre Bourdieu (1930–2002) patřil k nejvýznamnějším sociologům 20. století a jeho teorie kapitálů může výrazně pomoci pro porozumění sociálním nerovnostem. Ve svém díle *The Forms of Capital* analyzoval způsoby, jakými se reprodukuje společenská stratifikace a jak různé formy kapitálu přispívají k udržení mocenských struktur. Bourdieu rozšířil tradiční pojetí kapitálu, které se soustředilo především na ekonomické zdroje, a definoval další formy kapitálu, jež hrají klíčovou roli při formování životních drah jednotlivců, včetně sportovní participace (Bourdieu, 1986).

Ekonomický, kulturní a sociální kapitál jsou klíčově důležité koncepty v sociologii, které významně ovlivňují různé aspekty života jednotlivců, včetně jejich zapojení do sportu. Bourdieu identifikoval tyto tři formy kapitálu jako zásadní pro pochopení sociální struktury a dynamiky (Bourdieu, 1986).

Ekonomický kapitál se týká finančních zdrojů a materiálního bohatství, které jednotlivci nebo rodiny vlastní. Ve vztahu ke sportu umožňuje ekonomický kapitál přístup k placeným sportovním aktivitám, kvalitnímu vybavení, členství v prestižních klubech či účasti na specializovaných trénincích. Rodiny s vyšším ekonomickým kapitálem mohou svým dětem poskytnout širší spektrum sportovních příležitostí, což může vést k lepšímu rozvoji sportovních dovedností a případně i ke kariéře profesionálního sportovce.

Kulturní kapitál zahrnuje znalosti, dovednosti, vzdělání a další kulturní kompetence, které jednotlivci získávají prostřednictvím socializace a vzdělávání. V kontextu sportu se kulturní kapitál projevuje například ve znalosti pravidel různých sportů, porozumění významu fyzické aktivity pro zdraví, ale také v preferencích pro určité druhy sportů, jež jsou často spojeny s konkrétními společenskými třídami. Například tenis či golf bývají tradičně spojovány s vyššími společenskými vrstvami, zatímco fotbal či basketbal jsou populární napříč různými socioekonomickými skupinami. Studie naznačují, že kulturní kapitál ovlivňuje nejen výběr sportu, ale i frekvenci a intenzitu sportovní aktivity. (Wilson, 2002)

Sociální kapitál se vztahuje ke společenským sítím, vztahům a kontaktům, které mohou jednotlivci využít k dosažení svých cílů. Ve sportovním prostředí se sociální kapitál projevuje například prostřednictvím členství ve sportovních klubech, kde jedinec navazuje

sociální vazby, a prostřednictvím budování sportovních komunit. Tyto společenské sítě mohou poskytovat podporu, motivaci a příležitosti k dalšímu rozvoji ve sportu. Výzkumy ukazují, že sociální kapitál vznikající v rámci sportovních klubů může mít různou povahu a využití v závislosti na typu sportovců, například rozdíly mezi závodními a rekreačními sportovci (Ondráčková, 2014).

Celkově lze říci, že kombinace ekonomického, kulturního a sociálního kapitálu hraje významnou roli v tom, jakým způsobem a do jaké míry se jednotlivci zapojují do sportovních aktivit. Tyto formy kapitálu ovlivňují nejen dostupnost a výběr sportovních příležitostí, ale také míru podpory a motivace, kterou jedinec ve svém sportovním snažení získává.

Vyjma Bourdieuho konceptu kapitálu hraje důležitou roli také jeho koncept habitus. Habitus označuje soubor hodnot, postojů a dovedností, které si jedinec osvojuje prostřednictvím výchovy a životních zkušeností. Habitus formuje vztah jednotlivce ke sportu a ovlivňuje, zda daný sport bude v jeho životě hrát důležitou roli. Sport je specifickou oblastí společenského života, kde jednotlivci a skupiny usilují o různé formy kapitálu a společenského uznání (Růžička, Vašát, 2011). Například profesionální sport je vysoce konkurenčním polem, kde rozhoduje nejen talent, ale také finanční a sociální zázemí sportovců. Rozdíly mezi amatérským a elitním sportem mohou být ovlivněny tím, jaké zdroje jsou jednotlivcům dostupné.

2.1.1 Ekonomický kapitál: finanční náklady spojené se sportem

Ekonomický kapitál hraje klíčovou roli ve sportovní participaci, neboť ovlivňuje dostupnost sportovního vybavení, kvalitního tréninku i samotného výběru sportovního odvětví. Finanční možnosti rodiny často určují, zda si dítě může dovolit věnovat se sportu dlouhodobě a na vyšší úrovni, či zda narazí na bariéry omezující jeho zapojení. Tato kapitola se proto zaměřuje na vliv ekonomického kapitálu na sportovní možnosti dětí a jejich sportovní dráhu.

Veselý (2020) ve své práci konstatuje, že možnosti zapojení do sportu jsou spojeny s rozdílným přístupem k finančním prostředkům. Tyto finanční prostředky tvoří ekonomický kapitál, jenž ovlivňuje způsob trávení volného času a životní styl. Dostupnost ekonomického kapitálu je pro sportování dětí nezbytná. Dostupnost finančních zdrojů ovlivňuje druh a frekvenci sportovní činnosti, a to zejména v dětství (Sekot, 2008). V tomto případě mluvíme o ekonomickém kapitálu rodiny, který jako sociální skupina nahromadila. Je důležité mít na paměti, že jsou to rodiče, kteří disponují tímto kapitálem, nikoliv děti. Rodiče tento kapitál

investují do volnočasových aktivit svých dětí. Podle Sekota (2008) děti z rodin s nižším příjmem nebo z neúplných rodin nemají stejné příležitosti jako děti z rodin dobře situovaných. Velikost ekonomického kapitálu rodiny má velký vliv na to, jestli se děti zapojí do sportovních aktivit a případně do jakých. Woods (2006) tvrdí, že rodiče musí být vynalézaví a při zajišťování nákladů spojených se sportem jejich dětí musí nalézt takovou aktivitu, která bude nejlepším možným způsobem zapadat do jejich rodinného rozpočtu. Flemr (2016) zároveň uvádí, že finanční zátěž je první věc, kterou rodiče zjišťují při rozhodování o výběru sportu, přičemž organizovaný výkonnostní sport bývá nákladnější. Je tedy možné soudit, že výběr sportu dětí je mimo jiné ovlivněn velikostí ekonomického kapitálu rodiny, ovšem záleží na způsobu spotřeby tohoto kapitálu, který může ovlivnit i například sociální a kulturní kapitál. Právě to se ukázalo i ve výzkumu, což dále a hlouběji popisují v kapitole 4.1.2.

C. Ryan Dunn et al. (2016) představují finanční náročnost na příkladu americké společnosti. Ve své práci konstatují, že 90 % amerických dětí ve věku 5 až 17 let se účastní určité formy organizovaného sportu (Bremer, 2012; Jellineck & Durant, 2004) a každoročně se do organizovaného sportu zapojuje více než 44 milionů amerických dětí („Youth Risk Behavior Surveillance“, 2010). Výzkum se proto široce zaměřuje na identifikace pozitivních dopadů sportovní účasti na děti. Kromě často zmiňovaných fyzických přínosů (např. Barber et al., 2001; Frasier-Thomas et al., 2005; Melnick et al., 2001) bylo zjištěno, že účast ve sportu pozitivně koreluje s adaptivními psychosociálními faktory, jako je rozvoj iniciativy a vůdčích schopností, lepší školní výsledky či posílené dovednosti v oblasti stanovování cílů (Eccles, Barber, Stone & Hunt, 2003; Gould & Carson, 2008; Marsh & Kleitman, 2003).

Přestože jsou tyto přínosy nesporné, účast v organizovaném sportu s sebou přináší i určité náklady, mezi něž patří například vnímání nízké úrovně dovedností, riziko zranění, vyhoření či finanční zátěž spojená s poplatky za účast (Baxter-Jones & Maffulli, 2003; Brustad, Babkes & Smith, 2001; Knight & Holt, 2013). S cílem maximalizovat přínosy a minimalizovat negativní dopady sportovní účasti dětí investují rodiče často značné množství instrumentální, emocionální a informační podpory² (Peter, 2011; Turman 2007). Významným aspektem této podpory je i alokace finančních prostředků rodiny na sportovní aktivity dětí. Protože děti jen zřídka samy finančně přispívají na svou účast ve sportu, rodiče

---

² Instrumentální podpora – zahrnuje praktickou pomoc, jako je financování sportovních aktivit, zajištění dopravy na tréninky a zápasy nebo nákup sportovního vybavení. Emocionální podpora – spočívá v poskytování povzbuzení, empatie a motivace. Informační podpora – zahrnuje poskytování rad a informací souvisejících se sportem, například výběr správného klubu, trenéra nebo rad ohledně stravování a regenerace.

obvykle přebírají odpovědnost za pokrytí přímých i nepřímých nákladů spojených s jejich sportovní činností. Navíc se zdá, že tyto náklady v posledních letech rostou v souvislosti s rostoucím významem elitních cestovních týmů a soukromého trenérství (Hyman, 2012). S ohledem na důraz, který mnohé americké rodiny kladou na sportovní účast svých dětí, se tak může stát, že financování sportovních aktivit představuje pro některé rodiny značnou finanční zátěž.

Situace v České republice vypadá následovně – v posledních letech se náklady základních sportovních kroužků pohybují v řádech tisíců korun a stále rostou. Navíc pokud jde o sportovní výbavu, aktivity se mohou ještě mnohonásobně prodražit. Talentované děti, které dosahují opravdových úspěchů, poté pro svou sportovní kariéru potřebují již skutečně vysoké finanční prostředky, které si ovšem nemůže každá rodina dovolit. Pro rodiče s více dětmi se potom může výsledná částka výrazně odrazit v rodinném rozpočtu, což v případě průměrné rodiny není právě málo, ale pro své děti jsou rodiče ochotni finance na sportovní rozvoj obětovat. Pokud se ovšem jedná o děti samoživitelů nebo ze sociálně slabších rodin, situace se pro mnohé stává neřešitelnou. Nemusí přitom jít o žádné extrémní případy, stačí pouze aby dítě žilo s jedním z rodičů, případně rodina neměla příjmy odpovídající průměrnému platu. V tento okamžik jsou volnočasové aktivity, vybavení na tréninky nebo společné soustředění luxusem, který si rodiče nemohou dovolit. Situace je těžká také pro rodiny s dětmi, jež jsou určitým způsobem zdravotně limitované, a proto, aby mohly sportovat, potřebují nákladné speciální pomůcky. Protože sport je pro rozvoj dětí důležitý v mnoha ohledech, často se rodiče domluví s členy širší rodiny a na výdaje spojené se sportem svých dětí se složí. (Sportvokolí.cz, 2021)

2.1.2 Sociální kapitál: sportovní síť a jejich vliv

Sociální kapitál ovlivňuje sportovní participaci prostřednictvím kontaktů, vztahů a podpory ze strany rodiny, přátel či trenérů. Přístup k informačním zdrojům³ a začlenění do sportovních komunit může usnadnit vstup do určitého sportu a dlouhodobého zapojení do sportovní činnosti. Tato kapitola se proto zabývá tím, jak sportovní síť formují možnosti a motivace dětí ve sportu. Pro definování sociálního kapitálu je důležité vycházet nejen z definic Pierra Bourdieu, ale také z definic sociologa Roberta Putnama.

Martti Siisiäinen (2003) ve své práci definuje, že Putnamův koncept sociálního kapitálu zahrnuje tři hlavní složky: první jsou morální závazky a normy, druhou složku tvoří

---

³ Informačními zdroji je zde myšlen přístup k informacím, které mohou ovlivnit sportovní participaci dětí (osobní kontakty a vztahy, institucionální informace, digitální a mediální zdroje apod.)

sociální hodnoty (velký důraz klade na důvěru) a třetí složkou jsou společenské sítě (zde vyzdvihuje především dobrovolné asociace). Putnamova ústřední teze spočívá v tom, že dobře fungující ekonomický systém a vysoká míra politické integrace v určitém regionu jsou výsledkem úspěšné akumulace sociálního kapitálu (Putnam, 1993). Ve Spojených státech amerických lze podle Putnana mnoho sociálních problémů přičíst úpadku sociálního kapitálu, který probíhá již poslední tři desetiletí (Putnam, 1993).

Podobně se k tomuto tématu vyjadřuje Adam Seligman, který uvádí: „Důraz v moderních společnostech na konsenzus vychází z propojených sítí důvěry – mezi občany, rodinami, dobrovolnými organizacemi, náboženskými denominacemi, občanskými sdruženími a podobně. Stejně tak je samotná legitimita moderních společností založena na důvěře ve vládní autority a instituce v obecné rovině“ (Seligman, 1997). Podobné názory lze také nalézt mezi zastánci amerického komunitarismu. Putnamovy myšlenky do značné míry navazují na tradici americké teorie pluralismu a zároveň připomínají funkcionalistické pojetí sociální integrace z 50. a počátku 60. let 20. století.

Existuje však i starší koncept sociálního kapitálu, který v 70. a na počátku 80. let 20. století rozvinul Pierre Bourdieu. Jeho pojetí sociálního kapitálu úzce souvisí s jeho teoretickými úvahami o třídě. Bourdieu klade ve svém konceptu sociálního kapitálu důraz na konflikty a mocenskou funkci (tedy na sociální vztahy, které zvyšují schopnost aktéra prosazovat své zájmy). Sociální postavení a rozdělení ekonomických, kulturních a sociálních zdrojů jsou obecně legitimizovány prostřednictvím symbolického kapitálu. Z Bourdieuovské perspektivy se sociální kapitál stává zdrojem v sociálních zápasech, které probíhají v různých společenských arénách či polích (Siisiäinen, 2003).

Sean F. Brown (2017) přidává pohled americké společnosti na sociální kapitál, který se vyskytuje a je zásadním ve sportu. Podle něj je práce Jamese Colemana (1988) v této oblasti zcela zásadní, neboť představuje základní dokument, na němž spočívá velká část výzkumů zabývajících se rodinným sociálním kapitálem. Coleman se zaměřoval na to, jak rodiče investují čas a zdroje s cílem zlepšit vzdělávací výsledky svých dětí, tedy jejich lidský potenciál. Jeho přínos představuje klíčový moment v otázce vztahu mezi sociálním kapitálem a dětmi. Coleman jednoznačně a explicitně koncipoval děti jako pasivní příjemce

sociálního kapitálu, který jim poskytují rodiče – buď prostřednictvím vztahu mezi rodičem a dítětem, nebo skrze vztahy mezi rodiči, jež charakterizují koncept uzavřenosti (*closure*)⁴.

Ať už Coleman vytvořil precedens pro toto pojetí sociálního kapitálu mezi generacemi, nebo pouze jako první využil jeho „přirozené“ aplikace, většina sociologů jej po několik let následovala (Dika & Singh, 2002). Spojujícím prvkem výzkumů navazujících na Colemanovu práci je převážně implicitní, avšak občas explicitně formulovaná představa, že veškerý sociální kapitál dětí pochází výhradně od jejich rodičů. Úspěšný přenos sociálního kapitálu z rodiče na dítě probíhá buď *přímo* ve vztahu mezi rodičem a dítětem, nebo *nepřímo* – prostřednictvím rodičovského zapojení do školního prostředí dítěte, skrze vazby mezi rodiči přátel dítěte nebo prostřednictvím mimo-rodinných sociálních vazeb, které si rodiče vytvářejí ve svém vlastním společenském životě.

Jak děti dospívají, jejich socializace se postupně přesouvá od rodiny k vrstevníkům. Tím se rozšiřuje i jejich společenská síť, která již není omezena pouze na nejbližší okolí a rané sociální dovednosti. Zdroje dostupné mládeži a dospívajícím se mohou lišit od zdrojů, které využívají dospělí – často se jedná především o emocionální podporu (Weller, 2007). Otázkou také zůstává, do jaké míry lze vztahy mezi mládeží klasifikovat jako sociální kapitál vzhledem k jejich omezené zaměnitelnosti (Leonard, 2005). Nicméně, tyto badatelé ukázali, že mládež není pouze pasivní příjemcem rodičovského sociálního kapitálu, nýbrž aktivním producentem a konzumentem sociálního kapitálu ve své vlastní sociální realitě (Brown, 2017).

Kůsová (2013) ve své práci dále koncepty sociálního kapitálu rozvíjí a tvrdí, že jednotlivé volnočasové aktivity mají pro vytváření sociálního kapitálu různý potenciál (Ingen, Eijck 2009). Za přínosnější jsou považovány aktivní (produktivní) formy trávení volného času, v rámci kterých dochází ve větší míře ke vzniku nových kontaktů a předávání znalostí. Významná je také kooperace a snaha o dosažení společného cíle vedoucí k sounáležitosti s dalšími členy sítě. Na vrcholu pomyslného žebříčku aktivit se pak nacházejí činnosti, které jsou buď přímo motivovány snahou o rozvoj místní komunity či přispívají k dalšímu setkávání obyvatel tím, že vytváří volnočasové aktivity pro ostatní. Zde můžeme zařadit setkávání se v rámci oficiálních volnočasových sdružení a dobrovolnou spolkovou

---

⁴ Koncept uzavřenosti, o kterém mluví James Coleman, označuje specifickou strukturu sociálních vazeb, která umožňuje efektivní přenos sociálního kapitálu. Coleman tvrdil, že sociální kapitál je efektivnější v prostředí, kde existují husté a vzájemně propojené sociální vazby. Uzavřenost sociálních sítí znamená, že jednotliví členové skupiny jsou mezi sebou dobře propojeni a vzájemně se znají.

činnost, jejíž význam pro tvorbu sociálního kapitálu v poslední době asi nejvíce zdůraznil v rámci své dlouholeté práce Putnam (1993, 2000).

2.1.3 Kulturní kapitál: sportovní návyky a preference v rodině

Kulturní kapitál hraje významnou roli v utváření vztahu dětí ke sportu, neboť zahrnuje rodinné hodnoty, tradice a předávané znalosti o sportovních aktivitách. Výchova a každodenní zvyklosti mohou ovlivnit nejen výběr konkrétního sportu, ale i přístup dítěte ke sportovnímu stylu života. Tato kapitola se zaměřuje na způsoby, jak kulturní kapitál rodiny formuje sportovní preference a dlouhodobé návyky dětí.

Pierre Bourdieu charakterizuje kulturní kapitál ve třech formách. První z nich je **ztělesněný stav**, který se projevuje jako dlouhodobé dispozice mysli a těla, tedy například v podobě znalostí, dovedností nebo způsobů chování. Druhou formou je **objektivizovaný stav**, jenž zahrnuje kulturní statky, jako jsou knihy, obrazy, hudební nástroje či technické přístroje. Tyto předměty nesou hmotnou stopu teorií, kritických reflexí nebo intelektuálních problémů. Třetí formou je **institucionalizovaný stav**, který představuje formu objektivizace kulturního kapitálu. Tato institucionalizace, například ve formě akademických titulů, dodává kulturnímu kapitálu specifické vlastnosti a společenské uznání. (Bourdieu, 1986,)

Bourdieu zdůrazňuje, že přenos objektivizovaného kapitálu a čas nutný k jeho osvojení závisí především na kulturním kapitálu ztělesněném v celé rodině. Přenos začíná již od nejútlejšího věku, což znamená, že děti z rodin s vyšším kulturním kapitálem mají náskok a tento proces pokrývá celé období socializace. Přenos kulturního kapitálu je také úzce spojen s ekonomickým kapitálem, protože vyžaduje volný čas k jeho osvojení. Rodiny s vyšším ekonomickým kapitálem mohou svým dětem zajistit více času na kulturní vzdělávání, což vede k dlouhodobému zvýšení jejich sociálních šancí. Přestože rodinné prostředí hraje klíčovou roli v přenosu kulturního kapitálu, školství tento proces dále legitimizuje a transformuje jej do institučně uznávané podoby. Tento mechanismus však zároveň maskuje nerovnosti, neboť vzdělávací systém působí jako objektivní arbitr kulturních kompetencí. (Bourdieu, 1986)

Výsledky sociologických studií sportu ukazují na jistý paradox. Na jedné straně platí, že čím vyšší je společenská třída člověka, tím pravděpodobnější je, že se bude věnovat sportu. Na druhé straně se však zároveň ukazuje, že čím vyšší je třída, tím menší je pravděpodobnost, že se jedinec zapojí do určitých sportů, které jsou typičtější pro nižší třídy. Studie opakovaně prokázaly, že ukazatele společenské třídy jsou pozitivními prediktory

sportovní participace obecně a že příslušníci vyšších tříd mají tendenci být jak aktivními sportovci, tak i diváky sportovních událostí (Wilson, 2002.).

Společenská třída je však nepřímo úměrná zapojení do některých „proletářských“ sportů, protože se jim vyšší vrstvy vyhýbají. Tyto sporty se tak historicky spojily s dělnickou třídou (Curry & Jibou, 1984; Eitzen & Sage, 1991). Bourdieu (1984) například zjistil, že francouzská vyšší třída častěji hraje golf a tenis nebo lyžuje, zatímco dělnická třída se více zajímá o sporty jako box, ragby, kulturistiku či fotbal. Podobné výsledky přinesly i studie z USA.

Vysvětlení tohoto paradoxu lze nalézt v Bourdieuho konceptu kulturního kapitálu. Podle Bourdieua (1978, 1984) veškerá kulturní spotřeba, včetně sportovní, vyžaduje specifické preference, vkus, dovednosti a znalosti, jež označuje jako kulturní kapitál. Kulturní kapitál je získáván výchovou a vzděláním a liší se podle sociálního původu. Zásadní je, že kulturní kapitál nejen reflektuje sociální rozdíly, ale také je legitimizuje. Většina sportů odpovídá hodnotám vyšších vrstev, ať už proto, že ztělesňují ctnosti, které tyto vrstvy oceňují, nebo proto, že (– podobně jako umění, hudba či akademické vědy) – nejsou chápány primárně jako nástroj k dosažení konkrétního cíle, nýbrž jako smysluplná aktivita sama o sobě.

Některé sporty však preferencím vyšších tříd odporují a ty je proto odmítají jako negativní vyjádření svého vkusu (Bourdieu, 1978; Lamont, 1992; Peterson, 1997). Důvody tohoto odmítání se různí – některé sporty zdůrazňují dovednosti či artefakty, které jsou v prostředí vyšších tříd považovány za méně hodnotné, jiné zacházejí s tělem spíše jako s nástrojem k dosažení určitého cíle než jako s předmětem kultivace.

Další možné vysvětlení tohoto jevu klade důraz spíše na ekonomický než kulturní kapitál. Sportovní aktivity, ať už jako účastník, nebo jako divák, vyžadují finanční prostředky i volný čas, čehož mají příslušníci vyšších tříd zpravidla více (Bourdieu, 1978; Coakley, 1998). „Proletářské“ sporty jsou naopak relativně levné, a proto jsou atraktivnější pro osoby z nižších tříd (Mandell, 1984; Nixon & Frey, 1996). Stručně řečeno, ekonomický kapitál umožňuje vyšším třídám zapojení do nákladnějších sportů, zatímco „proletářské“ sporty zůstávají doménou nižších vrstev.

Dosavadní výzkumy se zaměřují zejména na různé aspekty vlivu rodičů na životní dráhu jejich dětí. Část studií zkoumá, do jaké míry životní styl a hodnoty rodičů ovlivňují sociální status a úspěchy dětí v dospělosti (Nagel & Lemel, 2019) nebo jejich zapojení do

mimoškolních aktivit (Shih & Yi, 2014). Další výzkumy se soustředí na souvislosti mezi typem rodičovského zapojení, kulturním kapitálem a studijními výsledky dětí (Bojczyk et al., 2019; Lee & Bowen, 2016), případně na vliv kulturního kapitálu na vzdělávání a rozvoj dětí (Ashraf, 2019). Zvláštní pozornost je věnována také vztahu mezi kulturním kapitálem, sociální třídou a rodičovskými styly (Barglowski, 2018).

Specifickou oblastí výzkumu je koncept tzv. sladěné kultivace (concerted cultivation), což je strategie typická pro střední a vyšší třídu. V tomto přístupu rodiče aktivně plánují volný čas svých dětí, zapojují je do různorodých aktivit a usilují o to, aby jim poskytli co nejvíce podnětů a příležitostí ke zlepšení jejich budoucí konkurenceschopnosti (Carolan & Wasserman, 2014; Lareau, 2003; Redford et al., 2009; Roksa & Potter, 2011). Tento model rodičovství je postaven na představě, že je povinností rodiče rozvíjet potenciál dítěte (Xiao & Liu, 2022).

Tony Bennet, společně s Elizabeth B. Silvou, ve své úvaze o sportovním poli poskytuje možnost prozkoumat roli ztělesněného kapitálu v současné britské kultuře. Spolu s „institucionalizovaným“ a „objektivizovaným“ kapitálem je ztělesněný kapitál jedním ze tří typů kulturního kapitálu, které Bourdieu rozlišuje. Alan Warde ukazuje, jak současná kultura těla, zkoumaná prostřednictvím rutinních a organizovaných fyzických aktivit, včetně sportu, tvoří součást kulturního života a jak tyto aktivity souvisejí s akumulací a prezentací kulturního kapitálu. Warde konstatuje, že sport není tak silně poznamenán třídními rozdíly, jak Bourdieu naznačil v knize *Distinkce* (Bourdieu, 1984), ačkoli připouští, že tomu tak mohlo být ve Francii 60. let. Nicméně údaje z výzkumu CCSE⁵ ukazují, že nejprivilegovanější jedinci, pokud jde o profesní třídu a úroveň vzdělání, mají silnější tendenci preferovat vzácné sporty. Dále je zřejmé, že muži z vyšších profesních tříd kladou zvláštní důraz na sociální aspekty sportovní účasti. Vyšší postavení v sociální hierarchii silně koreluje s vyšší frekvencí zapojení do sportu nebo jiných fyzických aktivit (Bennet, Silva, 2006).

2.2 Rodina a její role při výběru sportu

Rodina hraje klíčovou roli v procesu výběru sportu, kterému se dítě začne věnovat. Sportovní participace není pouze otázkou individuální volby, ale odráží širší kulturní a sociální vzorce přítomné v rodinném prostředí. Rodiče, sourozenci a další blízcí příbuzní

---

⁵ CCSE – Cultural Capital and Social Exclusion: A Critical Investigation, založeno ESRC – Economic and Social Research Council

ovlivňují dítě jak prostřednictvím svého přímého zapojení do sportovních aktivit, tak i nepřímou – svými postoji, hodnotami a životním stylem. Rodiny se sportovní tradicí mají tendenci přenášet tyto vzorce na další generaci, čímž se vytváří určitá kontinuita sportovních preferencí. Zatímco v některých rodinách je sport chápán jako součást zdravého životního stylu nebo jako prostředek socializace, v jiných může být vnímán jako sekundární či méně důležitý ve srovnání s jinými formami volnočasových aktivit. Výběr sportu je také ovlivněn genderovými normami, dostupností sportovních zařízení a ekonomickými možnostmi rodiny. Některé sporty jsou tak přístupnější pro děti z určitých společenských vrstev, což ukazuje, že sportovní volba je podmíněna nejen individuálními preferencemi, ale i širší strukturální realitou. Tuto skutečnost podtrhuje i realizovaný výzkum, konkrétně se touto problematikou zabírám v kapitole 4.1.2.

2.2.1 Rodinné sportovní vzory a předávání hodnot

V empirických výzkumech se dochází k závěrům, že především rodina je největší hnací silou ke sportování dětí a mládeže. Čím vyšší význam přisuzují rodiče sportu, tj. čím větší hodnotu pro ně sport má na jejich žebříčku hodnot, tím silněji děti chápou sport jako hodnotnou atraktivní činnost. Zejména rodiče jsou těmi, kdo obdarovávají své děti sportovní výstrojí a výzbrojí. Právě rodiče učí své děti házet a chytat míč, učí je plavat, bruslit, lyžovat a jezdit na kole. Od rodičů se děti dozvídají, jak se zúčastnit závodu, jak soutěžit o ceny a jak dosahovat socializačně stimulačních cílů. (Vajlent, 2010). To naznačuje i realizovaný výzkum, kdy řada respondentů zmiňovala, že právě rodiče jsou těmi, kdo jim pořídili první vybavení na sport, kdo s nimi trávil čas venku až do večera, aby si s nimi mohli např. házet, a to z důvodu osobního zlepšení ve sportu. Více o tom pojednávám v empirické části práce, zejména v kapitole 4.1.1.

Primárním zdrojem vhodné motivace dítěte ke sportu a pohybovým aktivitám je přiměřená volba sportovní aktivity na samém počátku (včetně volby všeobecné sportovní průpravy před zahájením specializované sportovní přípravy. Hledáme-li možnosti, kterými můžeme dítě vhodně motivovat, pak nesmíme zapomínat na vlastní příklad a intenzivní sociální interakci mezi rodiči a dětmi. Rodiče svým vlastním příkladem dítěti ukazují, zda sport a pohybové aktivity obecně jsou podstatnou součástí jejich hodnotového systému, a teprve následně se sport může stát důležitou hodnotou i pro dítě, kdy díky příkladu v rodině se stává sport pro dítě běžnou součástí jeho života, jeho vnitřní potřebou. Ve své podstatě jde při výchově o to, aby se vztah ke sportu vřadil do hodnotového systému dítěte mezi *hodnoty cílové* – tzn. takové, kdy člověk vykonává činnosti pro činnost jako takovou, pro její

přitažlivost, pro vnitřní uspokojení z realizace této aktivity, nikoliv jen mezi *hodnoty instrumentální* – tedy ty, jejichž plnění vede k získání nějakého vnějšího prospěchu nebo vyhnutí se nějaké nepříjemnosti (např. nespokojenosti rodičů), (Baisová, Kružliak, 2021).

Při rozvoji pohybových aktivit a dovedností dítěte hraje klíčovou roli vlastní příklad rodičů (a také učitelů v mateřských a základních školách), výběr konkrétních pohybových činností a důraz na pozitivní hodnotu pohybu jako nedílné součásti zdravého životního stylu. Typickými činnostmi vhodnými k přirozenému rozvoji vztahu k pohybovým aktivitám jsou nejrůznější outdoorové aktivity, např. rodinné výlety a aktivity spojené s prožitkem dobrodružství (společně strávený čas v lanovém centru, na bobové dráze, při lyžování, bruslení, cyklistice apod.). Tyto činnosti lze vždy obohatit i didaktickým nábojem, tedy vytipovanou trasu propojit s určitou soutěží či zastávkou na příjemném místě. (Švamberg, Šauerová, 2015). I tuto skutečnost rozebírám ve svém výzkumu, a to v kapitole 4.1.2.

Kromě vhodného působení příkladu (vzoru), který ovlivňuje obecný vztah k pohybovým aktivitám, je velice důležité, aby si rodiče s dítětem na začátku volby sportovní kariéry vyjasnili, jaké jsou cíle jejich a jaké jsou skutečné cíle jejich dítěte. Pakliže zamění rodiče cíle dítěte s cíli svými, může se stát, že rodiče nebudou schopni najít vhodný způsob motivace, protože budou usilovat o dosažení svého cíle, nikoliv aby dítě dosahovalo cíle svého. (Baisová, Kružliak, 2021)

Rodinné prostředí představuje klíčový sociální kontext, v němž si dítě osvojuje hodnoty spojené se sportovní participací. Tento proces lze vysvětlit prostřednictvím teorie sociálního učení (Bandura, 1977), podle něhož děti přejímají vzorce chování pozorováním svých rodičů. Pokud je v rodině sport vnímán jako priorita, dítě jej bude s větší pravděpodobností považovat za důležitý. Zároveň Bourdieuho koncept sociálního a kulturního kapitálu (1986) ukazuje, že sportovní participace dítěte je ovlivněna nejen rodinnými hodnotami, ale také zdroji, jež má rodina k dispozici. Trejtnar (2013) upozorňuje, že v rodinném prostředí často dochází ke konfliktu mezi podporou sportovní participace a akademickými či školními nároky dítěte. Tento fenomén potvrzují i další studie (např. Knight et al., 2016, p. 174), které ukazují, že rodičovská očekávání ohledně školních výsledků mohou vést k omezení sportovní participace dětí, zejména v období adolescence. Zároveň však existují výzkumy (Fraser-Thomas et al., 2008), které naznačují, že sportovní aktivita může pozitivně ovlivnit školní úspěšnost tím, že rozvíjí sebekázeň a časový management.

2.2.2 Očekávání a tlaky ze strany rodiny

Rodina představuje nejen podporu, ale také zdroj očekávání, která mohou na dítě působit jako motivační faktor, nebo naopak jako stresující zátěž. Očekávání rodičů se často liší podle jejich vlastních sportovních zkušeností a ambicí – zatímco někteří kladou důraz na rekreační a zdraví prospěšný rozměr sportu, jiní vidí sport jako prostředek k dosažení prestiže nebo kariérního růstu. Přílišný tlak na výkon a výsledky však mohou vést k psychické nepohodě dítěte, ztrátě radosti ze sportu nebo dokonce k předčasnému ukončení sportovní dráhy. Klíčovým faktorem je proto rovnováha mezi podporou a tlakem, která umožňuje dítěti rozvíjet svůj potenciál, aniž by bylo vystaveno nadměrnému stresu.

Dunn et al. (2022) ve své práci zdůrazňuje ty studie, které tvrdí, že se vliv rodičů na sportovní participaci dětí pravděpodobně oslabuje v období přechodu do sportovních kategorií dospívajících a dospělých, kde se očekává, že klíčovou roli při poskytování zpětné vazby a hodnocení výkonu převezmou trenéři (Fredricks & Eccles, 2004; Gucciardi, Mahoney, Jalleh, Donovan & Parkes, 2012; Wylleman & Lavallee, 2004). Vliv rodičů a trenérů jako poskytovatelů zpětné vazby a nositelů očekávání vůči sportovcům je obzvláště důležitým faktorem v rámci výzkumu perfekcionismu ve sportu. Předpokládá se totiž, že sociálně motivovaný (tj. interpersonální) tlak na dosažení mimořádně vysokých výkonnostních standardů ze strany významných osob ovlivňuje rozvoj perfekcionistických tendencí jednotlivců nejen ve sportu (Apleton & Curran, 2016; Madigan et al., 2019), ale i v nespportovním prostředí (Flett, Hewitt, Oliver & Macdonald, 2002; Perera & Chang, 2015).

Chris Harwood spolu s Camillou Knightovou (2009) analyzují problematiku stresových faktorů v mládežnickém sportu ve Velké Británii, přičemž se zaměřují zejména na rodiče těch dětí, které si zvolily tenis jako svou profesní dráhu. Mládežnický tenis patří mezi sportovní subkultury, jež přitahují zvláštní výzkumnou pozornost, zejména kvůli problematickému chování rodičů, o němž často informují média (viz Lichfield, 2006). Přesto však dosud jen velmi málo studií zkoumalo sportovní zkušenosti mládeže z perspektivy samotných rodičů (Holt et al., 2008). Rozsáhlá emocionální, finanční a logistická podpora, kterou rodiče poskytují svým dětem (Baxter-Jones & Maffuli, 2003; Kirk, Carlson et al., 1997; Kirk, O'Connor et al., 1997; Wolfenden & Holt, 2005), může být spojena se stresem, který sami rodiče zažívají. Negativní vliv a dopad rodičovského chování, často zmiňovaný trenéry a sportovci ve výzkumech mládežnického sportu, může potenciálně souviset se stresory, kterým rodiče čelí ve své rodičovské roli. Na druhé straně výzkumy, které se zaměřují na tyto „sportovní rodiče“, tyto rodiče často vykreslují spíše v negativním než

pozitivním světle, přičemž jejich role bývá posuzována zejména z perspektivy trenérů a sportovců (DeFrancesco & Johnson, 1997; Gould et al., 2006, 2008; Hellstedt, 1990; Leff & Hoyle, 1995). I tyto faktory jsou dále rozebírány v mém výzkumu, a to v kapitole 4.1.4.

Jay Coakley (2006) přistupuje k tomuto tématu jiným způsobem, kdy rozebírá roli otcovství spojenou s úspěchy slavných a úspěšných sportovců. Ve své studii tvrdí, že v kontextu sportovní participace dětí je rodičovská role často vnímána prizmatem úspěchu a neúspěchu dítěte. Pokud dítě selže v jasně měřitelných či viditelných aspektech výkonu, bývají rodiče považováni za spoluzodpovědné za tento neúspěch. Naopak, v případě úspěchu je vnímáno, že rodiče splnili společenská očekávání. V situacích, kdy dítě dosahuje mimořádných výsledků a je označováno za talent či „zázračné dítě“, jsou rodiče nejen vysoce oceňováni, ale často se stávají předmětem zájmu médií či jiných rodičů, kteří hledají rady ohledně optimální výchovy a sportovního vedení. Tato společenská očekávání jsou rodiči postupně internalizována. Neúspěch dítěte může vést k pocitům viny a sebekritiky, neboť rodiče se mohou domnívat, že nevyhověli vysokým normám stanoveným v rámci vývojových očekávání. Naopak v případě překonání těchto očekávání mají rodiče často pocit, že si zaslouží zvláštní uznání za svůj přínos k úspěchu dítěte. Tento fenomén odráží širší společenský diskurz, který individualizuje úspěch i neúspěch a přisuzuje rodičům zásadní roli v determinaci sportovní dráhy jejich dětí. Negativní vliv rodičů na sportovní účast dětí se nemusí projevat pouze explicitním tlakem, ale může mít i méně viditelné formy. Klíčovou roli zde hraje způsob, jakým rodiče podněcují své děti k účasti ve sportu, často prostřednictvím různých forem nátlaku. Turman (2007) uvádí, že kromě financování sportovní participace rodiče často využívají hmatatelné odměny jako nástroje k motivaci dětí ke sportovní činnosti. Podobně Gould et al. (2008) tvrdí, že rodiče nabízejí peněžní pobídky s cílem zvýšit výkonnost dětí.

Tento přístup je založen na předpokladu, že vnější odměny zvyšují motivaci dětí (McCarthy & Jones, 2007), avšak poskytování materiálních pobídek může mít negativní dopady. Studie Keegana, Harwooda, Spraye a Lavalleho (2009) ukazují, že takový přístup zvyšuje psychický tlak na děti a přispívá k jejich úzkosti. Dále Fraser-Thomas, Côté a Deakin (2008) identifikovali souvislost mezi poskytováním vnějších odměn a předčasným ukončením sportovní činnosti. Tyto výsledky poukazují na donucovací charakter rodičovských strategií, jež mohou narušit přirozenou motivaci dětí a negativně ovlivnit jejich sportovní zkušenost.

2.3 Role rodičů ve sportovní dráze dítěte

Podpora rodičů je jedním z nejdůležitějších faktorů, který ovlivňuje sportovní dráhu dítěte. Rodiče nejen financují sportovní aktivity, ale zároveň působí jako motivátoři, organizátoři a někdy i jako první trenéři. Z jejich přístupu k dětské sportovní kariéře se však mohou vyvinout jak pozitivní, tak negativní vzorce. Zatímco konstruktivní podpora zahrnuje vytváření bezpečného prostředí, kde dítě může experimentovat a rozvíjet své schopnosti, přehnaný tlak a vysoká očekávání mohou vést k frustraci a předčasnému ukončení sportovní participace. Důležitým aspektem je rovnováha mezi povzbuzením a volností, kterou rodiče dítěti poskytují. Vliv rodičů se neprojevuje pouze v rané fázi sportovní participace, ale také v kritických obdobích, jako je přechod z dětského do juniorského sportu nebo rozhodování mezi amatérskou a profesionální kariérou. Kromě emocionální a finanční podpory hraje roli i rodičovský kulturní kapitál – jejich vlastní zkušenost se sportem a schopnost orientovat se v systému sportovních klubů, soutěží a možností rozvoje dítěte.

2.3.1 Rodiče jako motivátoři, podporovatelé a bariéry

Chris Harwood (2009) ve své studii rozebírá také další role rodičů, které zastávají ve sportovní dráze svého dítěte. Pro jednu z analýz užívá studie od J. Côté (1999), který identifikoval 4 fáze participace: *výběr vzorku*, *specializaci*, *investici* a *rekreaci*, přičemž první tři z nich – *specializace*, *investice* a *rekreace* – jsou relevantní pro jeho studii. Jeho model sleduje sportovní participaci od raného dětství do pozdní adolescence a identifikuje rozdíly ve zkušenostech a požadavcích sportovců v jednotlivých fázích. Výzkumy rovněž ukazují, že role a požadavky rodičů se v průběhu těchto fází mění (Côté, 1999; Côté & Hay, 2002; Wolfenden & Holt, 2005). V období výběru vzorku hraje rodina klíčovou roli ve sportovním vývoji dítěte. Čas strávený v rodinném kruhu zahrnuje širokou škálu aktivit, přičemž sport představuje významnou část tohoto času. Rodiče zde vystupují jako „poskytovatelé“ sportovních příležitostí, zajišťující iniciaci sportovních aktivit, dopravu a přístup k nim (Durand-Bush, Salmela & Thompson, 2004). Tato fáze vyžaduje od rodičů značnou angažovanost v dítěti a jeho sportovních aktivitách, což se odráží v úpravách rodinných zvyklostí i v poskytování emocionální a finanční podpory (Wolfenden & Holt, 2005). Nicméně, primární důraz je v této fázi kladen na zábavu, přičemž převládá záměrná hra nad intenzivním tréninkem (Côté & Hay, 2002). Tuto skutečnost dále dokazují ve svém výzkumu, konkrétně v kapitole 4.1.4.

Jay Coakley (2006) ve své studii tvrdí, že angažovanost rodičů představuje klíčový faktor pro sportovní účast dětí, jelikož tato účast zpravidla závisí na ochotě rodičů investovat

finanční prostředky, čas a energii (Chafetz & Hotarba, 1995; Hellstedt, 1995; Duncan, 1991). Před rokem 1980 byla ve Spojených státech amerických většina sportovních programů pro mládež financována z veřejných zdrojů a organizována na komunitní úrovni. Děti se tak mohly účastnit sportovních aktivit bez výrazné finanční a logistické podpory rodičů, přičemž poplatky za tyto programy byly minimální. Role rodičů se v této době omezovala převážně na dobrovolnickou činnost, například trenérskou či administrativní. Nicméně s rostoucí privatizací mládežnického sportu, jeho regionální lokalizací a zvyšujícími se náklady na účast se sportovní aktivity staly pro děti méně dostupnými bez výrazného zapojení rodičů. Moderní mládežnické sportovní programy jsou často orientovány na výkon, jsou vysoce strukturované a nákladné a to má za následek to, že všechny tyto okolnosti vedou k větší závislosti dětí na rodičích při zajištění jejich sportovní účasti. Současně se mnoho rodičů začalo na sportovní participaci svých dětí dívat jako na významnou součást jejich celkového procesu socializace, především v kontextu soutěžního a výkonnostně orientovaného sportu. Výzkum mládežnického sportu poskytuje cenný vhled do původu a dynamiky rodičovské angažovanosti ve sportovních aktivitách dětí. Většina dosavadních studií se zaměřila na sociálně-psychologické otázky, přičemž klíčovým tématem bylo, jak jsou mladí lidé socializováni k účasti na sportu a jakým způsobem podpora a přesvědčení rodičů ovlivňují různé aspekty sportovní zkušenosti dětí. Mezi zkoumané faktory patří radost a nadšení ze sportu, sebeúcta, cílová orientace, dosažené výsledky i dlouhodobá participace dětí v daném sportu (Power & Woogler, 1994; Averill & Power, 1995; Leff & Hoyle, 1995; Brustad, 1996; Kimiecik et al., 1996; Hoyle & Leff, 1997).

Některé studie se dále soustředí na očekávané přínosy sportovní participace dětí z pohledu rodičů, tedy na výsledky, jež rodiče považují za žádoucí či na ně v souvislosti se sportem svých dětí spoléhají (Jambor & Weekes, 1995; Horn et al., 1999). Přestože tyto studie přispívají k pochopení individuálních motivací a důsledků rodičovského zapojení, neposkytují dostatečné vysvětlení širšího sociálního a kulturního kontextu, v němž rodiče činí rozhodnutí o sportovní angažovanosti svých dětí.

Elliot a Drummond (2015) ve své přehledové studii definují formy podpory, ale také tlaku ze strany rodičů. Výzkumy potvrzují, že rodiče sehrávají klíčovou roli nejen při motivaci dětí ke vstupu do sportovních klubů, ale také při jejich dlouhodobém setrvání v organizovaném sportu (Light, Harvey & Memmert, 2011). Zatímco pozitivní rodičovská podpora může výrazně přispět k rozvoji sportovní participace, rostoucí množství důkazů naznačuje, že rodiče mohou mít také negativní dopad na sportovní zkušenost dětí. Tuto

problematiku dále konkretizují ve svém výzkumu, a to v kapitole 4.1.4. Bowker et al. (2009) zkoumali chování diváků na hokejových zápasech mládeže a zjistili, že přestože většina verbálních komentářů byla pozitivní, negativní projevy byly často namířeny na rozhodčí. Podobně Omli a LaVoi (2009) identifikovali verbální projevy rodičů během mládežnických fotbalových utkání a uvedli, že křik rodičů směrem k dětem byl přítomen s mírnou četností. Holt et al. (2008) analyzovali povahu rodičovského zapojení během fotbalových zápasů mládeže a zjistili, že přibližně 35 % všech verbálních projevů představovaly podpůrné komentáře typu „dobrá práce“, zatímco 15 % tvořily negativní komentáře, včetně veřejného označování dětí jako „ubohé“. Tyto studie poukazují na problematické aspekty rodičovského chování, které mohou ovlivnit nejen samotné sportující děti, ale také trenéry, rozhodčí a další rodiče-diváky.

2.3.2 Finanční investice a logistická podpora

Wagnsson, Augustsson a Jordan ve své studii z roku 2023 tvrdí, že v mnoha západních zemích dochází k postupnému nárůstu účasti mládeže v organizovaném sportu⁶ (Green et al., 2018). Tento trend je obzvláště patrný v severských zemích jako Švédsko, Norsko a Dánsko, kde se téměř dvě třetiny dětí a třetina dospívajících ve věku 15–24 let pravidelně účastní sportovních aktivit v rámci klubů (Swedish Research Council for Sport Science [SRCSS], 2023; van Tuyckom, 2018). V severských zemích i ve většině dalších evropských států, například v Nizozemsku, Německu a Francii, je organizovaný sport mládeže spravován sítí národních federací. Dlouhou tradici zde mají sportovní kluby založené na dobrovolnické bázi (Stefansen et al., 2018). Zatímco v minulosti se dobrovolnická práce v klubech soustředila především na sportovní nadšence, jako byli učitelé tělesné výchovy a bývalí sportovci, v současnosti ji z velké části zajišťují rodiče. Ti přebírají různé role – od zajišťování dopravy na závody přes prodej lístků až po práci trenéra nebo vedoucího týmu (Kilger, 2020). V mnoha tradičních dobrovolnických klubech (VSC)⁷ se tak angažovanost rodičů stala klíčovou pro jejich fungování, obzvláště v severských zemích, kde je pevně zakotvena v ideálech občanské angažovanosti a politice „sportu pro všechny“ (Giulianotti et al., 2019; Green et al., 2018).

---

⁶ McPherson et al. (1989) definuje organizovaný sport jako strukturované, soutěživé a hravé formy fyzické aktivity, které jsou většinou zaštitovány sportovním klubem

⁷ Dobrovolný sportovní klub (voluntary-based sports club) je charakterizován dobrovolným zájmem, dobrovolným vedením, správou členů, dobrovolnými příspěvky a je komunitně orientován, protože si klade za cíl propagovat sportovní aktivity a well-being ve společnosti.

Vzestup neoliberalismu, charakterizovaný deregulací, privatizací, důrazem na osobní odpovědnost, outsourcingem a konkurencí, vedl k rozmachu komercializace ve sportu mládeže (Coakley, 2018). Tento proces, spojený s rostoucí akceptací placených sportovních služeb, znamená, že tradiční sportovní kluby čelí silnější konkurenci ze strany komerčních podniků působících v oblasti mládežnického sportu (Coakley, 2018; Norberg & Redelius, 2012). Ačkoli problematika komercializace mládežnického sportu byla předmětem výzkumu, dosavadní studie se převážně zaměřovaly na outsourcing zdravotní výchovy a tělesné výchovy nebo na mapování různých forem komerčních sportovních podniků (Karlsson et al., 2022). Existuje však značná mezera ve výzkumech, které by se věnovaly komercializaci z pohledu spotřebitelů. Vzhledem k ústřední roli rodičů při socializaci dětí ke sportu a jejich angažovanosti v aktivitách souvisejících se sportovními kluby je zásadní získat přehled o tom, jak rodiče vnímají různé komercializované sportovní podniky (CSB)⁸ v oblasti dětského a mládežnického sportu. Právě oni totiž rozhodují, zda za tyto komerční alternativy budou ochotni platit.

V nedávné studii Haroona Qurbana et al. (2019) bylo zjištěno, že rodičovská podpora zahrnuje jak hmatatelnou, tak nehmatatelnou podporu. Rodiče hrají zprostředkovatelskou roli mezi faktory (sebeúctou a motivací) a výsledkem (sportovní participací). Mohou poskytovat různé formy podpory, například instrumentální podporu (např. organizování pohybových aktivit, zajištění dopravy, hrazení poplatků za aktivity), emoční podporu (např. povzbuzování dětí), informační podporu (např. poskytování instrukcí), podporu ve formě blízkosti a zajišťování společnosti (např. hraní si s dětmi) a validační podporu (např. působení jako vzory). Mnohé studie potvrdily, že díky těmto interakcím s rodiči si děti utvářejí postoje a hodnoty spojené se sportovní participací (Bandura, 1986; Harter, 1982). Výzkumem bylo prokázáno, že finanční situace byla pozitivně korelována s jak hmatatelnou, tak nehmatatelnou podporou. Studenti pocházející z rodin s vyšším finančním statusem získávali od svých rodičů více těchto forem podpory. Vzdělání rodičů bylo v předchozích studiích pozitivně korelováno se sportovní participací (Pan et al., 2009) a rodičovskou podporou. Z toho vyplývá, že děti vzdělaných rodičů měly vyšší pravděpodobnost zapojení do sportovních aktivit a zároveň získávaly větší podporu ze strany svých rodičů. I tento případ se objevil v mém výzkumu, více o něm budu hovořit v kapitole 4.1.4.

---

⁸ Komeracionalizované mládežnické sportovní podniky (Commercialized youth sport businesses = CSB) všeobecně prioritizují zisk, operují s tržně orientovaným přístupem, mají profesionální management, účtují si členské příspěvky, vyhledávají sponzoring, investují do marketingu a zaměřují se na zákaznickou zkušenost.

2.4 Třídní postavení jako determinující faktor sportovní participace

Sport je často prezentován jako univerzální aktivita dostupná všem – bez ohledu na sociální zázemí, realita však ukazuje, že třídní postavení hraje zásadní roli v tom, jaké sportovní možnosti jsou pro dítě dostupné. Rodiny s vyšším socioekonomickým statusem mají nejen více finančních prostředků na pokrytí sportovních nákladů, ale často disponují i lepším kulturním a sociálním kapitálem, který jim umožňuje zajistit pro děti kvalitní příležitosti v oblasti sportovních aktivit. Naopak děti z ekonomicky slabších rodin čelí řadě překážek – od vysokých členských příspěvků ve sportovních klubech po omezenou možnost dojíždění na tréninky a soutěže. Sporty jako golf, tenis či lední hokej jsou tradičně spojeny s vyššími vrstvami, zatímco dostupnější sporty jako fotbal, basketbal či atletika jsou zastoupeny mezi dětmi z nižších socioekonomických skupin. Přístup ke sportovní participaci tedy není rovnoměrně rozložen a v mnoha případech může třídní status determinovat nejen samotnou možnost sportovat, ale i pravděpodobnost dosažení vyšší sportovní úrovně.

2.4.1 Sport a sociální stratifikace

Jak uvádí Arron Reeves (2012) ve své studii, korelace mezi společenskou třídou a sportovní participací byly často pozorovány (Crook, 1997; Ceron-Anaya, 2010; Dollman & Lewis, 2010; Stalsberg & Pedersen, 2010). Nicméně zjednodušené vazby mezi pracovní třídní pozicí a konkrétními sportovními aktivitami opomíjejí složité vzájemné vztahy mezi jednotlivými sporty. Až donedávna bylo porozumění těmto vztahům omezeno nedostatkem dostupných a adekvátních dat. Práce Pierra Bourdieuho (1984) a novější studie Bennetta et al. (2009) se zabývaly obecným polem kulturní spotřeby, přičemž sport byl jednou z analyzovaných dimenzí. Již před více než 30 lety Pierre Bourdieu (1978) tvrdil, že sport představuje významné místo konfliktu mezi sociálními třídami. V roce 2004 Rowe s dalšími spoluautory dospěli k závěru, že sport je klíčovým faktorem reprodukce třídních rozdílů, a to i přes vládní financování zaměřené na zvýšení sportovní participace mezi obyvateli Spojeného království (Rowe et al., 2004). Podobné trendy byly zaznamenány i v dalších zemích (Crook, 1997; Dollman & Lewis, 2010; Stalsberg & Pedersen, 2010) a v konkrétních sportech, například v golfu (Ceron-Anaya, 2010). Tyto otázky si заслужují pečlivou analýzu vzhledem k ekonomické a kulturní roli sportu v západních společnostech (Washington & Karen, 2001) i k jeho globálnímu vlivu na politiku a národní identitu (Cha, 2009). Význam těchto korelací však není vždy jednoznačný. Zatímco Bennett et al. vnímají sport jako „samostatnou otázku statusu a sociální klasifikace“ (Bennett, 2009), Warde (2006) ve

spojení s výzkumem Bennetta et al. tvrdí, že třídní příslušnost má na sportovní participaci jen minimální vliv.

Paul Widdop (2011) tvrdí, že sport představuje rozsáhlé odvětví s globálním dosahem, které přináší významné pozitivní přínosy v řadě politických oblastí jako vzdělání, sociální soudržnost, regenerace komunit, ochrana životního prostředí a fyzické i duševní zdraví (Downward, Lera-Lopez & Rasciute, 2011). Ačkoli byl sport podrobněji zkoumán v jiných akademických disciplínách typu ekonomie, marketing či medicína (Downwar et al.), problematika sociálních nerovností spojených s kulturním kapitálem v Anglii zůstává do značné míry přehlížena (Washington & Karen, 2001; Warde, 2006). Toto téma se ještě nedávno příliš neřešilo, ale v roce 2017 vyšla studie od Kate Oakley, která toto téma detailněji rozebírá.

V oblasti volnočasových aktivit lze základní sociální a kulturní strukturu shrnout prostřednictvím dichotomií – vznešené a vulgární, aktivní a pasivní, veřejné a komerční. Jedinci s vyšším příjmem anebo vzděláním se odlišují od těch, kteří se nacházejí níže v sociální hierarchii, tím, že konzumují komplexnější a v očích společnosti prestižnější a kulturně vytríbenější formy volného času (Mommaas, 1997; Van Eijck & Mommaas. 2004). Nejkomplexnější teorii vzájemného propojení kulturních a sociálních hierarchií však předložil Pierre Bourdieu (1984). Podle něj si příslušníci dominantních, buržoazních tříd potvrzují svůj vyšší sociální status prostřednictvím oceňování a konzumace „vysoké“ či legitimní kultury, čímž se odlišují od skupin s nižším statutem, jež disponují menším kulturním kapitálem (Van Eijck, 2001). Po více než dvě desetiletí bylo obecně přijímáno, že mezi kulturním polem, v němž lze určit široké spektrum kulturních aktivit, a sociálním polem, kde jednotlivci zaujímají své konkrétní pozice, existuje úzká vazba (Chan, 2010). I tuto skutečnost dokazují ve svém výzkumu, a to konkrétně v kapitole 4.1.3.

Rostoucí skepse ohledně aplikovatelnosti Bourdieuho teoretického rámce na současnou sociální realitu však vedla některé autory ke zpochybnění vztahu mezi tzv. legitimní či „vysokou“ kulturou a vysokým sociálním statutem (Peterson & Simkus, 1992, Van Eijck, 1997, 2001). Od 90. let empirické výzkumy ukazují, že socio-kulturní realita se od Bourdieuho popisu odlišuje (Peterson & Simkus, 1992; Peterson & Kern, 1996). Řada studií naznačila, že většina příslušníků vyšších sociálních vrstev pravidelně konzumuje populární kulturu, zatímco spotřební vzorce nižších sociálních vrstev bývají omezeny na populární estetické tradice (Van Eijck, 1997; Peterson & Simkus, 1992). Peterson (1992)

označil tyto vyšší statusové skupiny jako „*omnivorní*“⁹, tedy osoby otevřené široké škále kulturních forem, zatímco příslušníky nižších statusových skupin charakterizoval jako „*univorní*“¹⁰, kteří zůstávají orientováni na omezený počet populárních estetických tradic (Peterson, 1992; Peterson & Kern, 1996).

Vkus, estetické preference a volnočasové aktivity jednotlivců jsou určovány jejich postavením v třídní struktuře, která odráží rozdílné úrovně sociálního, ekonomického a kulturního kapitálu (Chan, 2010). Příslušníci vyšších tříd sdílejí kulturní preference své vlastní třídy a konzumují symbolicky selektivní aktivity (např. elitní či vysokou kulturu), čímž posilují své třídní postavení. Stejně tak sdílejí distancování se od určitých forem kultury, což upevňuje sociální a kulturní hierarchii konzumních vzorců. Sport, stejně jako jakákoli jiná kulturní praxe, je předmětem bojů mezi sociálními třídami (Bourdieu, 1984). Účast ve specifických sportovních aktivitách a jejich konzumace plní funkci „*distinkce*“¹¹, která potvrzuje třídní postavení. Podle Bourdieuho lidé participují ve sportech jako tenis, vodní sporty nebo golf, mimo jiné proto, že jim tyto aktivity přinášejí symbolický kapitál v podobě sociálního odlišení. Rozdíly ve sportovní participaci jsou tedy funkcí kulturního kapitálu a třídně podmíněného habitusu (Warde, 2006).

V sociologii sportu řada badatelů využila v oblastech volného času a kultury Bourdieuv konceptuální rámec k analýze toho, jak sport funguje jako kulturní kapitál (Taks, Renson & Vanreusel, 1995; White & Wilson, 1999; Thrane, 2001). Například jedna skupina výzkumníků zkoumala míru třídní distinkce ve sportu a zjistila, že finanční náklady mají pouze slabou souvislost s třídním statusem sportů, které jednotlivci konzumují (Taks et al., 1995). Jiní badatelé dospěli k závěru, že jedinci s nejvyšší mírou kulturního kapitálu (měřeného dosaženým vzděláním) se častěji zapojují do sportovních aktivit a že sport tvoří součást životního stylu dominantních společenských tříd (White & Wilson, 1999). Další studie ukázala, že vztah mezi sportem a vzdělanostními výsledky může záviset nejen na kulturních zdrojích, které si studenti přinášejí do školního prostředí, ale také na konkrétních sportovních aktivitách, kterým se věnují (Eitle & Eitle, 2002). Například kulturní znevýhodnění bylo identifikováno jako faktor přispívající k vyššímu zájmu o basketbal a

---

⁹ Omnivorous

¹⁰ Univorous

¹¹ Základní obecná hypotéza distinkce propojuje kognitivní struktury determinující aktérovo jednání a sociální objektivitu prvního řádu a zní podle Wacquanta takto: „Existuje korespondence mezi sociálními a mentálními strukturami, mezi objektivními rozděleními sociálních světů — obzvláště rozdělení na vládnoucí a ovládané v různých polích — a zorných úhlů pohledu a rozdělení, které aktéři aplikují.“ (Wacquant, 1992)

americký fotbal, přičemž tyto sporty byly interpretovány jako forma sociálního kapitálu (Eitle & Eitle, 2002).

Dle Skinnera (2008) je sport široce uznávaným nástrojem pro posilování pozitivního sociálního kapitálu (Lawson, 2005; Skinner, Zakus & Edwards, 2005; Zakus, Skinner & Edwards, 2008). Výzkumy z Velké Británie (Crabbe & Brown, 2004; Collins & Kay, 2003; Coalter & Allison, 1996; Coalter, 2007), Kanady (Gruneau & Whitson, 1993; Zakus, 1999) a Spojených států amerických (Putnam, 2000) tuto tezi podporují.

Studie ukazují, že sportovní aktivity na komunitní úrovni mají potenciál motivovat, inspirovat a posilovat komunitního ducha, zejména v reakci na sociální problémy (Cairnduff, 2001; Zakus, 1999). Atherley (2006) zdůrazňuje význam sociálního kapitálu pro každodenní život venkovských komunit a tvrdí, že okresní sportovní kluby jsou klíčovým prvkem komunitního života. Zapojení do těchto organizací, nebo naopak sociální vyloučení z nich, může ovlivnit každodenní život jednotlivců, jejich společenské sítě, začlenění do komunity a tok informací, jež formují pocit sounáležitosti.

Harris a Atherley dále odkazují na Tontse a Atherleyho (2005), kteří tvrdí, že sportovní kluby jsou často vnímány jako centrální součást života na venkově. Podobně Pooley, Cohen a Pike (2005) ve své případové studii o životních zkušenostech v městských a venkovských prostředích identifikovali tři klíčová témata: členství, emocionální propojení a integraci a naplnění potřeb. Dosáhli závěru, že členství a účast v místních sportovních klubech může přispět k sociálnímu kapitálu komunit, ať už v městském, nebo venkovském kontextu.

Shrnutě – sport je často prezentován jako „lepidlo“, které drží komunity pohromadě, přestože tento pohled je založen především na tradičním a normativním chápání sportu (Barnes, 1998). Cairnduff (2001) navíc naznačuje, že sport může pomoci vytvářet komunity s vysokou úrovní pozitivního sociálního kapitálu, což je činí odolnějšími vůči negativním dopadům ekonomických, sociálních a kulturních změn.

2.4.2 Rozdíly mezi sporty podle třídního postavení

Rozdíly mezi sporty podle třídního postavení vycházejí z rozdílných forem kapitálu, kterými jednotlivé sociální třídy disponují. Pierre Bourdieu (1978, 1986) v tomto kontextu hovoří o ekonomickém, sociálním a kulturním kapitálu, které ovlivňují nejen výběr sportu, ale i přístup ke sportovní infrastruktuře, trenérům či možnostem rozvoje. Zatímco vyšší třídy inklinují k individuálním a finančně náročnějším sportům jako tenis, golf či jachting, nižší

třídy se častěji účastní kolektivních a veřejně dostupných sportů typu fotbal nebo bojové sporty. Tyto rozdíly nejsou pouze ekonomické, ale odrážejí i kulturní hodnoty a způsoby socializace v jednotlivých třídních skupinách.

Špaček (2011) ve své práci cituje autory Hughsona, Inglise a Freeho (2005), kteří tvrdí, že v každé sociální pozici si osvojujeme určitý habitus formující nejen to, co můžeme dělat, ale i to, co bychom chtěli dělat, jak aktivity jiných vnímáme a co při tom cítíme (srov. Bourdieu, 1986). Vyšší střední třída tak preferuje sporty vynikající lehkostí, elegancí a rozvahou, v nichž se tělo pohybuje se samozřejmostí. Oproti tomu habitus dělnické třídy upřednostňuje instrumentálně zaměřené pohybové aktivity s okamžitým uspokojením a fyzickým kontaktem. Mezi těmito dvěma póly je pozice nižší střední třídy, jež aspiruje na pozice vyšší střední třídy. Empirické analýzy pak ukazují konkrétní mapu stratifikace jednotlivých sportovních aktivit v různých časových řezech a v kontextu různých společností (Scheerder et al., 2002; Stempel, 2005).

Andersen (2018) tvrdí, že ačkoli byly v mnoha evropských zemích v posledních 30-40 letech zavedeny politiky „sportu pro všechny“, účast dětí a mládeže v organizovaném sportu je stále spojena se sociálním zázemím (Van Tuyckom & Scheerder, 2010; Vandermeerschen et al., 2016). Vzhledem k tomu, že organizovaný sport hraje v životě mnoha adolescentů důležitou roli, jde o společensky významné téma. V době, kdy jejich volný čas stále více ovládají digitální aktivity, mohou fyzické aktivity nabízené sportovními kluby působit proti negativním zdravotním důsledkům sedavého životního stylu. Sportovní kluby představují prostředí, kde mladí lidé získávají dovednosti, jež jim mohou být prospěšné ve vzdělávacím či jiném institucionálním kontextu (Lareau, 2003). Jsou to také arény, v nichž si mládež buduje přátelství, síť a sociální kapitál (Seippel, 2006) a které jim poskytují pocit sounáležitosti s širší místní komunitou (Theeboom et al., 2010). Pro rodiny může být účast v aktivitách sportovních klubů prostředkem k posílení vztahu mezi rodiči a jejich dětmi (Strandbu et al., 2018). Třídně podmíněné rozdíly v účasti mládeže ve sportu tak nejsou pouze aktuálním problémem, ale mohou také přispívat k sociální reprodukci nerovností ve společnosti (Bourdieu, 1978).

Gemar (2018) tvrdí, že existuje řada studií, jež podporují třídně orientované teorie Pierra Bourdieu ve vztahu ke sportovní participaci. Mnohé z nich potvrzují závěr, že účast ve sportu je stratifikována podle sociálního postavení (Bourdieu, 1978; Collins, 2003, 2014;

Lamprecht & Stamm, 1996; Scheerder et al., 2002, 2005; Sugde & Tomlinson, 2000; Taks et al., 1995).

Například Bourdieu (1978) zdůrazňuje význam původu sportu v prostředí vyšších vrstev, což podle něj bylo v jeho době zjevné jak v britském, tak francouzském sportu. Collins (2003, 2014) popisuje silný exkluzivní efekt chudoby a nedostatku ekonomických zdrojů na sportovní participaci, přičemž poukazuje na přetrvávání třídních rozdílů nejen ve sportu, ale i v širší oblasti volnočasových aktivit. Wilson (2002) tvrdí, že třídní rozdíly v ekonomickém kapitálu umožňují vyšším třídám zapojení do drahých sportů, zatímco „proletářské“ sporty zůstávají převážně doménou nižších tříd. Tento argument je v souladu s Bourdieuovým konceptem kulturního kapitálu a jeho projevy prostřednictvím objektivované kulturní spotřeby. Wilson zároveň zdůrazňuje, že jedinci s vyšší úrovní kapitálu mají větší pravděpodobnost účasti na většině sportovních aktivit, což není v rozporu s Petersonovou tezí o „omnivorech“ (všestranných konzumentech) a jejími pozdějšími úpravami.

Nina Kahma (2018) ve své studii zdůrazňuje, že Bourdieu (1984) dospěl k závěru, že pravidelná sportovní participace se liší podle třídního postavení a vzdělanostní úrovně. Ve svém článku *Sport and Social Class* (1978) analyzoval jednak poptávku po různých sportech, jedna rozdíly mezi sociálními skupinami v utváření sportovního vkusu. Výběr sportu byl výsledkem systému třídně podmíněných preferencí, které byly určovány kapitálem – zejména ekonomickým kapitálem, volným časem (což lze chápat jako přeměnu ekonomického kapitálu) a kulturním kapitálem. Bourdieu rovněž identifikoval třídní rozdíly v hodnocení jednotlivých sportů. Privilegované třídy upřednostňovaly individuální sporty s vysokou distinktivností, jako je golf, jízda na koni, lyžování a tenis, ale také gymnastiku a horolezectví. Střední třídy přijaly podobnou „kulturu zdraví“, ale v racionalizovanější a asketičtější podobě – preferovaly zdravotně orientované aktivity, například chůzi nebo jogging. Dále oceňovaly kolektivní sporty jako basketbal, házená a fotbal. Pracující třída vnímala sport jinak – ideálem byl silný tělesný vzhled, což se projevovalo oblibou individuálních silových sportů, například kulturistiky a vzpírání, a kontaktních, často násilných sportů typu box nebo wrestling (Bourdieu, 1978). Ve svém díle *Distinkce* (Distinction, 1984) Bourdieu poznamenal, že kompetence pro týmové sporty byly poměrně rovnoměrně rozloženy mezi sociálními třídami, což činilo tyto sporty přístupnými napříč společností. Proto se dalo očekávat, že frekvence provozování jak týmových, tak

individuálních sportů poroste s pohybem jedince v sociální hierarchii. Nicméně rozdíly mezi třídami byly výraznější v případě individuálních sportů.

2.5. Možná řešení nerovností ve sportovní participaci

Překonání nerovností ve sportovní participaci vyžaduje jak strukturální, tak komunitní intervence. Mezi klíčové strategie patří snížení finančních bariér prostřednictvím grantů, stipendií a dotovaných sportovních programů. Důležité je také zajištění dostupnosti kvalitního sportovního vybavení a infrastruktury i pro děti z méně privilegovaných rodin. Další možností je posílení role školního sportu a komunitních iniciativ, které mohou dětem nabídnout alternativní cesty ke sportu mimo komerční kluby.

Vedle ekonomických aspektů je třeba pracovat i na kulturních bariérách – osvěta o výhodách sportu, motivace rodičů k podpoře dětské sportovní participace a rozvoj inkluzivních sportovních komunit mohou pomoci snížit propast mezi třídami. V neposlední řadě je důležité posílit roli mentorství a trenérské podpory, zejména pro děti, jež nemají přímé rodinné vzory v oblasti sportu. Nerovnosti v přístupu ke sportu jsou hluboce zakořeněné, avšak kombinací různých opatření je možné zajistit, aby sport zůstal přístupný a přínosný pro co nejširší spektrum dětí.

Špaček (2011) ve své studii poukazuje na to, že snížení nerovností ve sportovní participaci je žádoucí pro naplnění univerzalistických ideálů, které patří mezi silné legitimizační prostředky sportu. Rovnost šancí, ať už se jedná o fair play v samotné sportovní soutěži, ale právě tak i o možnost „účastnit se“, dává sportu oprávnění nárokovat si místo mezi výdobytky civilizace. Více či méně zřetelné bariéry sportovní participace tuto rovnost narušují, a mohou tak být prostředkem pro zpochybnění adekvátnosti plošné veřejné podpory veskrze soukromé volnočasové aktivity. V neposlední řadě však může také vhodné nastavení sportovní politiky, směřující ke snížení rozdílů ve sportovní participaci, přispívat k redukci sociálních nerovností v celé společnosti a přispět k její integraci (Hylton a Totten, 2008).

„Jednou z variant je například oslovení České olympijské nadace, která podporuje sportovce ve věku 6 až 18 let. Nadaci nezáleží v první řadě na talentu dětí, ale na jejich chuti sportovat. Cílem nadace je umožnit sportovat dětem, kterým v tom brání nedostatek peněz, aby sport nebyl pouze výsadou bohatých“. (Sportvokolí.cz)

3 Metodologie

V této části práce reflektuji zvolený metodologický přístup k výzkumu, včetně jeho teoretických východisek a praktického provedení. Nejprve představuji výzkumný problém a formuluji výzkumné otázky, jež vychází z dosavadních poznatků a jejichž zodpovězení je klíčové pro naplnění cílů této studie. Následně zdůvodňuji výběr použité výzkumné strategie, přičemž se opírám o odbornou literaturu a srovnání možných přístupů, které by bylo možné v tomto kontextu aplikovat.

Dále charakterizuji výzkumný vzorek a vysvětluji kritéria, která jsem si stanovil pro jeho výběr. Zaměřuji se nejen na metodologické, ale i na praktické aspekty výběru respondentů či analyzovaných dat, přičemž reflektuji možné limity této volby a její dopad na výsledky výzkumu. Zohledňuji také etické aspekty výzkumu, včetně informovaného souhlasu respondentů, ochrany osobních údajů a transparentnosti v interpretaci výsledků.

Kromě toho detailně popisuji jednotlivé metody sběru a zpracování dat, včetně jejich praktické aplikace v rámci výzkumu. Uvádím postupy analýzy dat a zdůvodňuji jejich výběr s ohledem na validitu a spolehlivost získaných výsledků. Věnuji se rovněž potenciálním metodologickým omezením a možným zkreslením, jež mohou ovlivnit interpretaci dat, a navrhuji způsoby, jak tato rizika minimalizovat. Celá metodologická část tedy poskytuje ucelený přehled o tom, jak byl výzkum realizován a umožňuje kritické zhodnocení jeho přístupu i výsledků.

3.1 Výzkumný problém

Hlavním cílem mého výzkumu bylo analyzovat povahu rodinného zázemí respondentů a specifika třídního postavení jejich rodin na základě jejich výpovědí. Tento přístup mi umožnil nejen hlouběji porozumět socioekonomickému a kulturnímu kontextu, v němž se sportovní participace utváří.

Následně jsem se zaměřil na identifikaci klíčových faktorů, které ovlivňují volbu sportovního odvětví v raném dětství a i v pozdějším věku. Tyto faktory jsem zkoumal v souvislosti s rodinným zázemím a třídním postavením, přičemž jsem věnoval pozornost nejen ekonomickým možnostem rodin, ale také kulturním normám, hodnotám a vzorcům chování, jež mohou hrát roli v rozhodovacím procesu souvisejícím se sportovními aktivitami dětí a mladistvých.

3.2 Výzkumné otázky

V rámci této studie jsem se zaměřil na analýzu vlivu rodinného zázemí a třídního postavení na sportovní participaci dětí a mladistvých. S ohledem na teoretické koncepty sociálního, ekonomického a kulturního kapitálu, jak je formuloval Pierre Bourdieu (Bourdieu, 1986), jsem formuloval několik klíčových výzkumných otázek, jejichž cílem bylo porozumět mechanismům, které ovlivňují volbu sportovní aktivity a možnosti dlouhodobé účasti ve sportu.

Jedním z hlavních témat bylo zkoumání toho, **jakým způsobem ovlivňuje rodinné postavení společenské šance dětí na úspěšné zapojení se do sportu?** Tato otázka vychází z předpokladu, že sport není neutrální oblastí volnočasových aktivit, ale je významně ovlivněn sociálními strukturami a nerovnostmi. Z tohoto důvodu bylo důležité zjistit, zda a jak se třídní postavení rodiny promítá do sportovních možností dítěte, například v oblasti přístupu ke kvalitní sportovní infrastruktuře, trenérskému vedení či finanční podpoře.

Další klíčovou otázkou bylo: **jakou roli hraje rodinný život v utváření přístupu dětí ke sportu?** Tato otázka reflektuje význam výchovných strategií, hodnot a životního stylu rodiny, jež mohou podporovat nebo naopak omezovat sportovní angažovanost dítěte. Zejména jsem se zajímal o to, zda sport tvoří běžnou součást rodinného života a jaké vzorce v rodinném prostředí formují motivaci dětí k pohybovým aktivitám.

V této souvislosti bylo rovněž zásadní zjistit – **do jaké míry podle respondentů ovlivňuje rodinná tradice možnosti dětí zapojit se do sportovních aktivit?** Vycházel jsem z předpokladu, že sportovní zvyklosti v rodině, mezigenerační přenos zkušeností a očekávání rodičů mohou hrát klíčovou roli ve výběru konkrétního sportu i v míře dlouhodobého zapojení dítěte.

Neméně důležitým aspektem bylo zkoumání **vlivu socioekonomických faktorů na volbu konkrétního sportu a jeho dostupnost.** Sportovní aktivity se mohou výrazně lišit svou finanční náročností, požadavky na časové investice i dostupností v různých společenských vrstvách. Tato otázka proto umožnila zkoumat, jaké bariéry a příležitosti děti z různých socioekonomických prostředí zažívají při výběru a provozování sportu.

Poslední výzkumná otázka se zaměřila na to, **jakou roli podle respondentů hrálo rodičovské zapojení a podpora rodičů v rozvoji jejich sportovní kariéry?** Tento aspekt je zásadní pro pochopení dynamiky vztahu mezi dítětem a rodiči ve sportovní oblasti, ať

v podobě finančního a organizačního zázemí, emocionální podpory nebo aktivní účasti rodičů na sportovní přípravě dítěte.

Tyto výzkumné otázky byly formulovány s cílem detailně prozkoumat vliv rodinného prostředí na sportovní participaci dětí a zároveň nabídnout širší pohled na sport jako sociální fenomén, který je úzce propojen s mechanismy sociální reprodukce a nerovností.

3.3 Metoda výzkumu

Pro svůj výzkum jsem zvolil kvalitativní strategii výzkumu, a to z prostého důvodu, jelikož mé cíle spočívaly v hlubším pochopení toho: „*co lidé dělají, jak o tom hovoří, jak tomu rozumějí a jak to prožívají*“ (Novotná, 2019, str. 260). Velký důraz byl především kladen na emickou perspektivu respondentů. Hlavním záměrem tohoto výzkumu bylo na základě výpovědí respondentů analyzovat, jak sami reflektují roli svých rodičů ve své sportovní aktivitě a jaké faktory podle nich ovlivnily rozhodnutí jejich rodičů o zapojení do konkrétního sportu. Zároveň jsem se zaměřil na to, jaké aspekty rodičovské podpory považují za důležité pro vlastní sportovní budoucnost, čímž je myšleno, jak budou předávat tyto získané zkušenosti svým vlastním potomkům. Tato data nebyla dostupná z žádných existujících výpovědí, a z toho důvodu bylo nutné provést vlastní kvalitativní výzkum a vlastní sběr dat, který byl realizován prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s respondenty. Tyto rozhovory mi umožnily dále pochopit problematiku, hlouběji proniknout do rozhodování rodičů a zejména, pokud nějaké byly, definovat preference, podle kterých děti (případně věkově starší jedinci) vybírali své sportovní odvětví.

3.4 Výzkumný vzorek

Kritéria pro účelový výběr vzorku jsem si stanovil na základě výzkumných otázek a odborné literatury. Za cílovou skupinu výzkumu byli zvoleni mladí dospělí ve věkovém rozsahu od 18 do 26 let, kteří lokálně (většinou) spadají do hlavního města Prahy. Všichni respondenti mají vysokoškolské vzdělání, respektive v době výzkumu studovali na vysoké škole. Pro větší diverzitu jsem ovšem, a to zejména pomocí pražských klíčových informátorů, kontaktoval i mladé dospělé, kteří nemají trvalé bydliště v Praze, a to zejména z důvodu, jelikož Praha poskytuje daleko obsáhlejší a dostupnější sportovní vyžití a možnosti než, řekněme, jiná města, zejména města menší velikosti. Ačkoli Ministerstvo pro místní rozvoj (2017) definuje mladé dospělé věkovou hranicí od 19 do 35 let, pro účely tohoto výzkumu jsem si minimální i maximální věkovou hranici upravil z důvodu, jelikož

dosažením věkové hranice 26 let je člověk často považován za „dostudovaného“, a můj záměr byl zaměřit se zejména na vysokoškolské studenty.

Při výběru mého výzkumného vzorku jsem kontaktoval zejména mladé lidi z mého okolí, především ze školy či z vlastního sportovního působení, při kterém jsem navázal nespočet kontaktů. Vybraný vzorek účastníků výzkumu sestával z 11 studentů vysokých škol, ve věkovém rozmezí od 21 do 23 let. Dotazování se zúčastnilo 6 studentů z Univerzity Karlovy, 2 studenti Českého vysokého učení technického, 1 student Vyšší odborné školy Masná, 1 student České zemědělské univerzity a 1 student Západočeské univerzity, všichni napříč obory a ročníky. Velikost vzorku mé práce byla dána jednak časovou náročností kvalitativního výzkumu, a poté také dostatečným množstvím získaných informací. V mnoha případech se odpovědi respondentů opakovaly, ale v některých nuancích byly samozřejmě osobně zabarveny zkušenostmi respondentů. Všichni respondenti, se kterými jsem realizoval rozhovory, mají svou vlastní zkušenost se sportem, někteří jej stále aktivně vykonávají, někteří svou kariéru již ukončili, ale i tak mi byli schopní předat data bohaté výpovědní hodnoty.

Informátor 1: muž, 22 let, student 3. ročníku FHS UK, obor Studium humanitní vzdělanosti, zkušenost se sportem: rugby, nejvyšší mužská liga

Informátor 2: muž, 22 let, student 3. ročníku VOŠ Masná, obor Obchod a logistika dopravy, zkušenost se sportem: florbal výkonnostně, fotbal

Informátor 3: žena, 22 let, studentka 3. ročníku FHS UK, obor Studium humanitní vzdělanosti, zkušenost se sportem: basketbal závodně, kanoistika závodně

Informátor 4: muž, 23 let, student 3. ročníku ČVUT, obor Management a ekonomie, zkušenosti se sportem: florbal závodně, fitness

Informátor 5: žena, 22 let, studentka 4. ročníku PřF UK, obor Ekologie a ochrana životního prostředí, zkušenosti se sportem: atletika na vrcholové úrovni

Informátor 6: žena, 22 let, studentka 3. ročníku FHS UK, obor Studium humanitní vzdělanosti, zkušenosti se sportem: softball na soutěžní úrovni

Informátor 7: muž, 23 let, student 2. ročníku ČZU, obor Kynologie, zkušenost se sportem: florbal na reprezentativní úrovni

Informátor 8: muž, 21 let, student 1. ročníku FHS UK, obor Studium humanitní vzdělanosti, zkušenosti se sportem: karate na národní a nadnárodní úrovni, vicemistr ČR a účastník mistrovství Evropy

Informátor 9: žena, 22 let, studentka 3. ročníku FSV UK, obor Politologie a veřejná politika, zkušenosti se sportem: volejbal závodně

Informátor 10: muž, 21 let, student 3. ročníku ČVUT, obor Vodní hospodářství a vodní stavby, zkušenosti se sportem: florbal závodně

Informátor 11: žena, 23 let, studentka 3. ročníku ZČU, obor Politologie a mezinárodní vztahy, zkušenosti se sportem: volejbal na krajské úrovni

3.5 Etika výzkumu

Aby byl výzkum ve všech ohledech etický a odpovídal standardům vědeckého bádání, řídil jsem se po celou dobu jeho realizace klíčovými zásadami výzkumnické etiky. Tyto zásady jsem čerpal především z metodologické literatury, konkrétně z knihy Novotná et al., *Metody výzkumu ve společenských vědách* (2019) a následně z knihy Jána Mišoviče, *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor* (2019). Obě knihy se věnují etickým aspektům v kvalitativním výzkumu. Mým cílem bylo zajistit, aby proces sběru i analýzy dat probíhal s maximální ohleduplností vůči respondentům a aby byla plně respektována jejich práva.

Jedním z kroků, které jsem v zájmu objektivity a kritického přístupu podnikl, bylo rozhodnutí neprovádět výzkum mezi rodinnými příslušníky nebo blízkými známými. Tímto opatřením jsem se snažil minimalizovat potenciální zkreslení dat a předcházet situacím, kdy by mohlo dojít k ovlivnění odpovědi respondenta na základě osobního vztahu.

Před zahájením rozhovorů jsem každého účastníka výzkumu podrobně obeznámil s tématem studie, hlavními výzkumnými otázkami i širšími cíli, kterých se snažím dosáhnout. Zdůraznil jsem také možná rizika spojená s účastí na výzkumu, aby informátoři mohli učinit skutečně informované rozhodnutí o své participaci. Kromě toho jsem s každým respondentem individuálně projednal konkrétní způsoby shromažďování, využití, uchovávání a případného poskytování dat, přičemž jsem dbal na maximální transparentnost celého procesu. Dalším důležitým aspektem, na který jsem dbal při začátku každého rozhovoru, byl prostor pro respondenty, zda je napadly jakékoli otázky spojené s procesem výzkumu, tématem či samotným procesem rozhovoru.

Zvláštní důraz jsem kladl na otázku ochrany osobních údajů a zajištění anonymity účastníků výzkumu. Respondenti byli výslovně ujištěni, že jejich odpovědi budou anonymizovány a že žádné citlivé informace nebudou zveřejněny v takové podobě, která by mohla vést k jejich identifikaci. Abych dále posílil etickou stránku výzkumu, poskytl jsem respondentům možnost kdykoliv rozhovor ukončit, kdykoliv v průběhu rozhovoru odmítnout odpovědět na jakoukoli citlivou či nepatřičnou otázku na základě jejich svobodného úsudku a v závěru mohli svůj souhlas se zpracováním údajů zpětně odvolat, a to bez udání důvodu.

Namísto písemného informovaného souhlasu jsem se rozhodl, že souhlas všech účastníků budu zaznamenávat přímo formou zvukové nahrávky na začátku každého rozhovoru. Každý respondent tak před započítím samotného rozhovoru explicitně uvedl, že si je vědom podmínek účasti a že souhlasí s nahráváním svého hlasu, stejně jako s následným využitím a zpracováním anonymizovaných dat pro účely této práce. Tento postup mi umožnil zachovat transparentní a ověřitelný záznam souhlasu, přičemž zároveň poskytoval účastníkům flexibilitu v tom, že svůj souhlas mohli kdykoliv odvolat.

Archivace nasbíraných dat bude probíhat až do června roku 2025, kdy je naplánována obhajoba této práce. Po uplynutí této doby budou data v souladu s etickými standardy a zásadami ochrany osobních údajů řádně zlikvidována, čímž bude zajištěno, že nebudou dále používána k žádným jiným účelům.

3.6 Sběr dat

Pro svůj výzkum jsem si zvolil jako hlavní metodu polostrukturovaný rozhovor, přičemž jsem kladl důraz na perspektivu informátorů. Cílem bylo získat hlubší porozumění individuálním zkušenostem respondentů ohledně volby a průběhu jejich sportovní dráhy v kontextu rodinného zázemí a socioekonomického postavení. Zajímal mě především epizodický příběh jednotlivých informátorů, počínaje obdobím, kdy se sportu začali věnovat, přes fázi jejich aktivní účasti v organizovaném sportu, až po dobu, kdy nastoupili na vysokou školu nebo se rozhodli ukončit svou sportovní kariéru. Epizodicky narativní otázka umožnila respondentům volně vyprávět o jednotlivých etapách jejich života spojených se sportem, přičemž se ukázalo, že jejich rozhodování a zkušenosti byly výrazně ovlivněny nejen jejich osobními preferencemi, ale i sociálním prostředím, v němž vyrůstali. Tento přístup mi umožnil sledovat, jakým způsobem se promítají faktory jako

socioekonomický status rodiny, rodičovská podpora či kulturní kapitál do sportovní participace mladých lidí (Zandlová, 2019).

Během rozhovorů jsem se zaměřoval na faktory, jež informátoři reflektovali jako významné při volbě sportovní dráhy od útlého dětství. Mezi těmito faktory se často objevovala nejen osobní motivace a zájem o sport, ale také očekávání a postoje rodičů, finanční možnosti rodiny, dostupnost sportovních klubů v místě bydliště a role školního prostředí. Úvodní otázky byly koncipovány tak, aby informátoři sami přirozeně hovořili o svých dosavadních zkušenostech s výběrem sportu, o rozhodovacím procesu, který k tomuto výběru vedl, a o tom, kdo a jakým způsobem měl na jejich volbu největší vliv. Kromě samotné sportovní kariéry jsem se dotazoval i na širší rodinné souvislosti – například zda se rodiče nebo sourozenci věnovali sportu aktivně, jaký postoj měla rodina ke sportu jako formě volnočasové aktivity a zda byl sport vnímán spíše jako způsob seberealizace, jako nástroj společenské mobility nebo jako přirozená součást rodinného života.

Další otázky jsem přizpůsoboval průběhu rozhovoru, přičemž jsem se snažil zachytit i širší strukturální aspekty, pokud na ně přišla řeč. Zaměřil jsem se například na to, jaký význam mělo finanční zabezpečení rodiny pro možnost věnovat se určitému sportu na závodní úrovni. Po provedení prvních rozhovorů jsem si zapisoval poznámky, jaké aspekty by bylo vhodné do budoucích rozhovorů lépe rozpracovat. Po každém rozhovoru jsem si separátně sepsal určitou reflexi o průběhu rozhovoru, tedy jakým způsobem byl veden, jeho celkové tempo atd., a z těchto reflexí jsem také vycházel při dalších rozhovorech. Na základě těchto poznámek jsem mírně upravoval formulaci některých otázek tak, aby lépe odpovídaly zaměření mého výzkumu a umožnily respondentům přiblížit se ke komplexnějším odpovědím na téma vlivu rodinného zázemí a třídního postavení na jejich sportovní participaci. Předem připravená struktura menšího množství otázek zajistila plynulý průběh rozhovorů, ale zároveň ponechávala dostatek prostoru pro volné vyprávění informátorů a pro spontánní prozkoumávání důležitých témat, která během konverzace přirozeně vystala.

V rámci sběru dat jsem pracoval výhradně s primárními daty, která vznikla z rozhovorů s informátory, přičemž jsem se snažil dbát na co největší variabilitu z hlediska socioekonomického zázemí respondentů. Rozhovory probíhaly od poloviny února do začátku března roku 2025. Osobní setkání jsem realizoval v prostředích, jež poskytovala dostatek klidu pro otevřenou konverzaci, například v univerzitních knihovnách a prostorech či studovnách, kde se informátoři cítili komfortně. Z osobních důvodů a zachování si

odstupu jsem nerealizoval rozhovory v domovech respondentů, zejména jsem nechtěl žádným způsobem narušovat jejich soukromí a být tzv. „hostem do domu“. Několik rozhovorů jsem realizoval také v online prostředí, což umožnilo zapojit i informátory, kteří by se jinak nemohli účastnit z důvodu vzdálenosti nebo časových omezení. Délka jednotlivých rozhovorů se pohybovala mezi 30 až 60 minutami.

Tento výzkumný přístup mi umožnil nejen pochopit individuální zkušenosti sportovců/respondentů, ale také identifikovat vzorce související se socioekonomickým postavením rodiny a jeho vlivem na přístup ke sportu.

3.7 Analýza dat

Všechny rozhovory byly s informovaným souhlasem účastníků nahrávány na mobilní telefon, což mi umožnilo soustředit se na vedení rozhovoru a zároveň zajistit co nejpřesnější zachycení výpovědí. Po ukončení sběru dat jsem přistoupil k doslovné transkripci nahrávek, což mi umožnilo detailně analyzovat odpovědi informátorů a zaměřit se na klíčová témata, která se v jejich výpovědích objevovala.

Následně jsem přistoupil k fázi kódování transkriptů. Proces kódování probíhal ve dvou hlavních fázích. Nejprve jsem prováděl otevřené kódování, kdy jsem identifikoval významné segmenty textu a přiřazoval jim štítky (*labely*) reflektující hlavní témata a vzorce v odpovědích. V této fázi jsem se zaměřil na aspekty související s rodinným zázemím, třídním postavením a jejich vlivem na sportovní dráhu respondentů. Patřily zde například důvody volby konkrétního sportu, podpora ze strany rodičů, finanční možnosti rodiny, dostupnost sportovních klubů či trenérů a subjektivní vnímání vlivu sociálního prostředí na sportovní participaci.

Druhá fáze kódování spočívala v porovnání jednotlivých segmentů a identifikaci podobností a rozdílů mezi výpověďmi respondentů. Tento přístup mi umožnil lépe porozumět tomu, jak různé rodinné strategie a socioekonomické podmínky ovlivňovaly jejich sportovní zkušenosti. (Novotná, 2019, str. 439)

Pro tento výzkum jsem zvolil převážně induktivní přístup ke kódování, jelikož jsem se snažil odhalit témata a vzorce v datech bez předem pevně daného teoretického rámce. Induktivní přístup byl vhodnější, protože umožňoval zachytit nečekané souvislosti a nuance v odpovědích informátorů, které by deduktivní kódování mohlo předem omezit. Přestože byla teoretická východiska (např. Bourdieuho koncepty kapitálu) klíčová pro interpretaci

výsledků, samotná kategorizace témat vyplynula spíše z dat než z apriorně stanovených kódovacích schémat. Tento postup mi umožnil flexibilnější a detailnější analýzu rodinného a třídního vlivu na sportovní participaci.

4 Empirická část

Empirická část práce se zaměřuje na zkoumání vlivu rodinného a třídního postavení na sportovní participaci dětí, potažmo mladých dospělých, prostřednictvím kvalitativního výzkumu. Vzhledem k tomu, že sportovní participace je dynamickým procesem ovlivněným širokou škálou faktorů – od ekonomických možností rodiny přes kulturní vzorce až po sociální síť – bylo nutné zvolit výzkumnou metodu, která umožní hlubší porozumění individuálním zkušenostem a subjektivním významům, jež respondenti svému sportovnímu zapojení přisuzují. Z tohoto důvodu byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, doplněný o narativní otázku, která měla umožnit hlubší reflexi sportovní dráhy respondentů a jejich rodinného zázemí.

V této části práce jsou analyzovány hlavní tematické oblasti, které v rozhovorech vystoupily do popředí. Analýza se z pohledu informátorů zaměřuje na způsoby, jakými jejich rodiny ovlivňovaly výběr sportu, na roli jejich rodičů ve sportovní participaci, na vliv třídního postavení rodiny a na případné strategie, které volily mladí dospělí pro překonání těchto sociálních bariér. Důraz je kladen na kvalitativní přístup ke zkoumání zkušeností respondentů a na identifikaci vzorců, jež naznačují širší sociální mechanismy ovlivňující sportovní participaci. Výsledky této analýzy budou následně diskutovány v kontextu teoretických poznatků prezentovaných v předchozích částech práce.

4.1 Analýza dat z rozhovorů

Tato část práce se zaměřuje na analýzu dat získaných z polostrukturovaných rozhovorů, jejichž cílem bylo porozumět vlivu rodinného zázemí a třídního postavení na sportovní participaci a případný rozvoj sportovní dráhy jednotlivců. Výzkum vychází z konceptů sociálního, ekonomického a kulturního kapitálu, jak je rozpracoval Pierre Bourdieu, a dále je zasazen do kontextu současné sportovní sociologie s využitím poznatků autorů, jako je Paul Craig (2016) a Jay Coakley (1998). Vše jsem blíže popsal v teoretické části práce.

Vzhledem ke kvalitativní povaze výzkumu byla použita metoda polostrukturovaných rozhovorů, která umožnila získat hlubší vhled do individuálních zkušeností respondentů. Rozhovory byly vedeny s mladými dospělými ve věkovém rozmezí 18–26 let, kteří vyrůstali v různých sociálních prostředích a mají odlišné zkušenosti se sportovní participací. Analýza se soustředí na hlavní tematické okruhy, které se v rozhovorech objevovaly, a na vzorce, jež naznačují, jako faktory hrají roli při rozhodování o sportovní dráze.

V následujících částech budou prezentovány hlavní výsledky obsahové analýzy, přičemž důraz bude klade na identifikaci klíčových faktorů ovlivňujících sportovní participaci z pohledu třídního postavení a rodinného zázemí.

4.1.1 Vliv rodičů na výběr sportu

Tato kapitola se zaměřuje na roli rodičů při rozhodování o sportovní dráze dítěte, a to právě z pohledu dětí. Výběr sportu je často ovlivněn rodinným prostředím, přičemž rodiče mohou působit jako hlavní a rozhodující aktéři. Výzkumy ukazují, že rodiče nejen financují a umožňují sportovní aktivity, ale často také směřují své děti na základě vlastních zkušeností a preferencí (Bourdieu, 1986; Coakley, 2006). V této části budou analyzovány segmenty rozhovorů, jež ukazují, jakým způsobem rodiče ovlivňují výběr sportu – zda jde o aktivní tlak, jemné směřování nebo o ponechání volného výběru dítěti.

Následující výpovědi respondentů ukazují, jak se tyto mechanismy projevují v praxi. Budou představeny různé zkušenosti sportovců s rodičovským vlivem – od případů, kdy rodiče sportovní dráhu dítěte výrazně formovali, až po situace, kdy dítě mělo volnost ve výběru. Tyto rozdíly reflektují nejen individuální přístup rodičů, ale také jejich vlastní sportovní historii a socioekonomické možnosti rodiny.

Informátorka 6 uvádí, že ke sportu ji přivedli rodiče aktivním nátlakem, jelikož po ní bylo vyžadováno, aby se aktivně zapojila do procesu sportování a aby si vybrala sport, u kterého vydrží. „*Já jsem asi 5 nebo 6 let hrála odlehčenou verzi baseballu, tzv. softball, kde je jenom lehká, nějak jsou tam lehký změny v pravidlech, ale v podstatě to samý jako baseball a hrála jsem to v rámci školního kroužku, jelikož rodiče vysloveně vyžadovali, abych dělala nějaký sport, abych se hýbala a abych jako by byla v kondici, takže jsem se přihlásila v rámci školy do školního kroužku tohodle toho softballu, hrála jsem to vždycky ve čtvrtek odpoledne*“. Ačkoli se zde projevuje nátlak na aktivní participaci ve sportu, dochází zde i ke kolizi s volným výběrem dítěte. Informátorka podávala velice pozitivní emoce, a to zejména z důvodu, že je rodičům vděčná, že na ni tímto způsobem tlačili, protože si tím našla nové kamarády a dostala do svého života pomyslný řád.

Informátorka 5 ve své výpovědi reflektuje širokou škálu sportovních aktivit, kterým se v dětství věnovala. Uvádí, že „*co se týče sportu obecně, tak jsem dělala vlastně od každého trochu v rámci nějaký jako základní a střední školy, tělocviku nebo různých kroužků. Jako malá jsem dělala gymnastiku, asi 4 nebo 5 let, k tomu mě přivedla máma se ségrou, který vlastně se toho účastnily jako malý taky a bylo to vlastně super pro rozvoj jako člověka, pro tělo a pro nějakou jako motorickou část. Pak jsem dělala tancování, k tomu mě přivedla ségra, která dělá učitelku tance ve studiu v Dejvicích, a to jsem dělala od konce tý gymnastiky asi další 2 nebo 3 roky, a tam jsem pak skončila a přešla jsem na atletiku, kterou jsem dělala*

asi od první nebo druhé třídy, asi 10 let, a tam mě přivedl táta, protože mu to přišlo praktičtější než tancování.“ V jejím případě byl tedy výběr sportovních aktivit přímo determinován rodinným prostředím a rozhodnutími rodičů, což je v souladu s konceptem kulturního kapitálu (Bourdieu, 1986). Informátorka vnímá vliv rodičů nejen jako motivující faktor, ale zároveň jako prvek, který omezoval její vlastní autonomii ve výběru sportu: „Vliv rodičů byl velký, a to formou toho, že za mě všechny koníčky vždy vybírali, neměla jsem, jako malá, úplně svobodnou volbu.“

Dále popisuje, jak se vliv rodičů projevil ve chvíli, kdy se rozhodovala, zda pokračovat ve sportovní kariéře. Zatímco matka do jejího rozhodování nezasahovala, otec měl k jejímu ukončení sportovní dráhy konkrétní postoj: *„Táta se časem smířoval s tím, že prostě na to nemám prostor no a že mě to prostě nebaví, že už jsem vlastně věděla, že ta atletika, kterou dělám a kterou jsem začala dělat kvůli tomu, že mě bavila a chtěla jsem být prostě s kamarádama a bavilo mě trénovat, tak se prostě přeměnila v nějakou mašínku, kdy po nás chtěli, abychom jeli jenom na výsledky a už to nebyla vlastně zábava, ale byl to individuální prostě jako trénink, kde se cepovalo, aby se ten tým nabažil nějaký pozornosti a to už prostě nebylo jako pro mě.“* Tento výrok ilustruje přechod od rekreačního pojetí sportu k výkonnostnímu modelu, který v některých případech může vést ke ztrátě motivace a zájmu o sport. Informátorka následně dodává: *„Přesně proto byl pak z jejich strany vliv směřovaný na to, abych se takhle už nerealizovala ve sportu, protože sport má být převážně zábava, a ne nějaká mašinerie na výsledky.“* U tohoto posledního výroku informátorka vyjadřovala pocity vděčnosti, že jí rodina byla ochotná takto podržet v těžkých momentech rozhodování.

Informátor 2 potvrzuje, že vliv rodičů byl velký při výběru sportu a ve výsledku je rád, že mu při výběru rodiče podstrkovali možnost sportu, který aktuálně stále vykonává. Ve své výpovědi klade velký důraz na vliv a tvrdí, že *„rodiče měli určitě významnou roli při rozhodování o mém sportování, protože si myslím, že bych se třeba k tomuhle sportu, který teď dělám (pozn. autora – florbal) ani jako nedostal, nebýt nějaké rodinné historie v tomto sportu. A vzhledem k tomu, že už ho teď hraju patnáctým rokem, tak si myslím, že by to byla velká škoda, kdyby mě v tomhle rodiče neovlivnili“*. Dále rodiče představovali jemné směřování v momentech, kdy *informátor* stál před volbou, zda ve sportu pokračovat, nebo ne, a to z důvodu změny vedení klubu. V jeho výpovědi je znát, jak silný vliv na něj rodina měla. *„Byl tu jeden moment, kdy jsem ocenil, jaký vliv na mě rodina měla. Jelikož jsem přestupoval do Startu (florbalový klub, pozn. autora), tak mi přišlo, že bylo všechno fajn a*

najednou náš hlavní trenér, Menhi, odešel ze Startu do Tatranu, no a najednou Start sežral Chodov. Tady vlastně nastal ten moment, kdy jsem zvažoval změnu sportu, protože mi přišlo horší jít ze Startu do Traverzy, tak rodiče mě jemně nabádali, ať to jdu alespoň zkusit a vlastně jsem přišel na to, že je to to nejlepší, co mě mohlo potkat, takže bych jim chtěl za tohle ještě takhle poděkovat“.

Rodinné zázemí hraje klíčovou roli při formování sportovní participace dětí, a to nejen v oblasti ekonomické podpory, ale také prostřednictvím kulturního kapitálu a hodnotových vzorců předávaných rodiči. Jak ukazují rozhovory s informátory, existuje různá míra intervence rodičů do sportovní dráhy dětí, od aktivního tlaku a výběru sportu za dítě až po jemné směřování a ponechání prostoru pro individuální rozhodování.

Informátorka 6 popsala případ aktivního tlaku rodičů na sportovní zapojení. Rodiče od ní vyžadovali, aby si vybrala sport a zřetelně se v něm angažovala. Tento přístup odpovídá konceptu „sportovní socializace“ (Côté, 1999), který zdůrazňuje, že rodinné prostředí formuje nejen samotnou participaci ve sportu, ale také způsob, jakým je sport vnímán jako součást životní dráhy.

Podobně i *informátorka 5* uvádí, že sportovní aktivity byly výběrem rodičů a starších sourozenců. Přejít mezi jednotlivými sporty byl často podmíněn rodinnými preferencemi, což odpovídá konceptu kulturního kapitálu dle Bourdieu (1986). Tento kapitál se v případě *informátorky 5* projevoval nejen ve formě sportovní tradice v rodině, ale také v hodnotovém nastavení, které určitým způsobem směřovalo její preference a možnosti. V případě *informátorky 5* byl sport součástí rodinného životního stylu a určité sporty byly preferovány před jinými. Tento výběr nebyl náhodný – byl ovlivněn tím, jaké sporty rodina považovala za žádoucí nebo prestižní, jaké měla zkušenosti s konkrétními disciplínami a jaké možnosti (např. finanční nebo časové) měla k dispozici. Jinými slovy – kulturní kapitál se zde projevoval jak v implicitní znalosti a dovednostech předávaných v rodině, tak v tom, jaké sporty byly vnímány jako vhodné a dosažitelné. Tato interpretace odpovídá Bourdieuovu pojetí kulturního kapitálu, kdy rodinné prostředí ovlivňuje nejen volbu sportu, ale i vztah k němu – zda je vnímán jako povinnost, zábava, prostředek k sociální mobilitě nebo součást identity. Otázkou zůstává, zda je pro děti dobré, když následující rozhodnutí dělají rodiče. Pokud dítě neprojevuje zájem o zvolený sport nebo v něm nedosahuje očekávaných výsledků, je z pedagogického a psychologického hlediska vhodné upřednostnit jeho vlastní volbu před preferencemi rodičů.

Naproti tomu *informátor 2* popisuje spíše jemné směřování ze strany rodičů, kteří mu nabídli možnost vstupu do florbalu, avšak nevyvíjeli aktivní tlak. Tento případ ilustruje pojem „podmíněné participace“ (Baisová a Kružliak, 2021), kdy rodiče poskytují podporu, ale nechávají na dítěti konečné rozhodnutí. Informátor si uvědomuje pozitivní vliv rodinné historie ve sportu, což reflektuje Vajlentovu (2010) tezi, že rodinná tradice a hodnotové zázemí mohou sloužit jako motivační faktor pro dlouhodobou sportovní participaci.

Výsledky analýzy ukazují, že způsob, jakým rodiče ovlivňují sportovní dráhu dětí, se může lišit od striktního nátlaku po volnější rozhodovací prostor. Tato variabilita odpovídá rozdílům v kulturním kapitálu jednotlivých rodin a jejich pojetí sportu jako prostředku sociální mobility nebo volnočasové aktivity. Sportovní socializace je tedy nejen otázkou ekonomické dostupnosti, ale také výsledkem vědomých i nevědomých procesů předávání hodnot a preferencí v rámci rodinného prostředí.

4.1.2 Předávání hodnot, zkušeností a dovedností – habitus a kulturní kapitál

Sport není pouze fyzickou aktivitou, ale také kulturním prostorem, kde se přenáší kulturní kapitál a vzorce chování (habitus), formované primárně rodinným prostředím. Bourdieu (1984) zdůrazňuje, že rodina předává kulturní kapitál, který ovlivňuje nejen sportovní výběr, ale také způsob vnímání sportu jako životní dráhy. V této kapitole bude zkoumáno, jak informátoři reflektují hodnoty předávané jejich rodiči, jak se tyto hodnoty promítly do jejich sportovní participace a jakou roli hrály sportovní zkušenosti rodičů.

Analýza výpovědí informátorů ukazuje, jakým způsobem se rodinné hodnoty, zkušenosti a přítomnost sportovní tradice v rodině odrážejí ve sportovní participaci dětí. Výpovědi ukazují, že zatímco některé rodiny disponují vyšším kulturním kapitálem¹², který jim umožňuje plnou podporu sportovních aktivit dětí, jiné se potýkají s různými omezeními. V následující části budou rozebrány konkrétní případy, jež ilustrují tyto rozdíly.

Informátor 1 popisuje, že sportovní tradice v jeho rodině byla významná, zejména jeho otec a další mužští členové rodiny „určitě chtěli vlastně, abych sportoval. Já nevím, jak to bylo úplně nastavený s tím profesionálním sportem. Oni se ty jeho názory hodně měnily s tím, jako by mým věkovým vývojem, vlastně měl jsem i možnost jako odcestovat do Francie na nějaký testy do profesionálních klubů, ale to nakonec vlastně ztroskotalo na komunikaci. Měl jsem možnost i jet studovat do Anglie, tak nevím, jestli tam byly nějaký aspirace, jako že bych se tam mohl chytit jako profesionální sportovec. Ale co je teďka, jak to je vlastně teďka ta situace, tak je rád, že sportuju“. Na předávání hodnot a zkušeností mělo vliv i to, že „táta sportovec, strejda sportovec. Všechno to začalo vlastně od dědy, kterej na ten zápas (řecko-římský) přišel jako první. Pak vlastně tam přivedl tátu se strejdou a přesouvá se to takhle jako z generace na generaci, jak bych řekl a myslím si, že to je dobře“. V jeho výpovědi je patrné, že sport byl v rodině přirozenou součástí života a že možnost věnovat se sportu vnímal jako samozřejmost. Je to ovšem zcela automatické, že pokud se v rodině vyskytuje takováto sportovní tradice, bude dítě tuto tradici následovat? Nemůže se vyskytnout právě jakýsi moment vzdoru, který celou tuto „tradici“ naruší? Nicméně,

---

¹² Jedinci disponují takovými znalostmi, které jsou ve společnosti ceněné a otevírají přístup ke vzdělání, prestižním profesím anebo exkluzivním sociálním sítím; v kontextu sportu se vyšší kulturní kapitál může projevat například tím, že rodina preferuje sporty s vyšším společenským statutem, tím je myšlen třeba golf nebo tenis, rodina má znalosti o dlouhodobých benefitech sportu a cíleně podporuje sportovní aktivity dětí a mnohé další.

informátorova reflexe také ukazuje určitou ambivalenci ohledně očekávání rodičů a jeho vlastní sportovní cesty, což naznačuje dynamiku v předávání hodnot a aspirací v čase.

Informátor 4 popisuje sportování jako pevnou součást rodinného života, jelikož se silně projevovalo rodinné společné sportování, ke kterému si vytvořil silný citový vztah a které by chtěl praktikovat i u svých potomků. Tvrdí, že „sport byl určitě u nás vnímán jako něco důležitého, už jen z toho důvodu, abych neseseděl prostě doma po škole na zadku, když to řeknu napřímo. Společně jsme trávili čas tím, že jsme třeba jezdili hodně na kolo nebo jsme si vzali inline brusle a, protože kousek za domem máme hezkou stezku, tak jsme prostě vyrazili. Dále bych určitě započítal třeba plavání anebo i takový to, že jsme společně vyrazili do parku, ne vysloveně uběhnout „maratón“, ale třeba spíš na takové ty lehčí sporty, myslím tím třeba házení frisbee nebo třeba házení si s míčem a tak“. V tomto případě je sport spojen spíše s volnočasovou aktivitou než s ambicí k profesionálnímu růstu, což ukazuje, že sportovní participace se v rodinách formuje nejen skrze výkonové cíle, ale i skrze emocionální vazby.

Informátorka 5 dodává, že sport pro ni nebyl jen hodnotnou příčkou v jejím žebříčku, ale že vlastně byla pokračovatelkou určité sportovní tradice – kulturního kapitálu, který získala právě z rodiny zejména tím, že to „byla právě ta atletika tím, že rodiče vlastně studovali FTVS, tak ta atletika pro mě byla jako největší základ, takže určitě jsem šla na atletiku nejenom z důvodu toho, abych se rozvíjela, ale abych pokračovala v nějaký tradici“. Tento výrok ukazuje, že nejen materiální podpora, ale i symbolický kapitál v podobě vzdělání a zkušeností rodičů měl vliv na sportovní volbu informátorky. Sport zde není pouze volbou dítěte, ale je vnímán jako součást rodinné identity. Tvzení, že sport je součástí rodinné identity, se jeví zajímavé. Pokud se dítě dále nechce realizovat ve sportu, je zde pomyslná možnost ztráty rodinné identity.

Informátorka 9 potvrzuje, že kdyby nebylo kulturního kapitálu z otcovy strany, tak by se do sportu nejspíše nedostala. Ve své výpovědi tvrdí, že „věřím, že kdybych neměla tak aktivního tatínka, tak bych se do sportu nikdy nedostala, protože moje maminka je naopak trochu lenivější člověk, když to takhle řeknu, ona je spíš jako na takové klidnější aktivity, takže ten sport šel vlastně jen z tátovy strany, takže věřím tomu, že když bych vyrůstala třeba, řeknu zase blbě, odděleně, třeba jenom s maminkou, tak věřím tomu, že by ten sport určitě vypadal trochu jinak, než vypadal vlastně s oběma rodiči“. Dále také uvádí, že ačkoli informátorku její otec přivedl ke sportu, jeho zkušenosti jí při výběru sportu neovlivnily,

spíše jen utvrdily v rozhodnutí. „*Tátovy zkušenosti mě určitě neovlivnily, protože on je vystudovaný tělocvikář a zná v podstatě všechny sporty od A do Z, takže v podstatě co on o tom sportu řekne, tak já jsem brala jako daný, věřila jsem mu, takže když mi řekl, hele, volejbal by pro tebe mohl bejt, tak jsem byla jako kdo jsem, abych zpochybňovala tvoje tvrzení, takže jsem na něj opravdu dala a věřím, že ty zkušenosti fakt má*“. Její výpověď naznačuje, že sportovní zapojení není vždy výsledkem individuálního rozhodnutí dítěte, ale může být ovlivněno dominantní rolí jednoho z rodičů. Toto zjištění je v souladu s teorií sociálního učení (Bandura, 1977), která upozorňuje na význam rodičovských vzorů. Je toto však v pořádku, že rodič prezentuje svou roli při výběru takto dominantně? Informátorka byla s rozhodnutím otce ve výsledku zcela spokojená, protože jí sport „sedl“. Pokud by byl ovšem otec méně zkušený, mohl by svému dítěti zajistit cestu ke sportu, který by nemusel informátorce vyhovovat a tím jí sport ve výsledku zcela znepríjemnit.

Informátorka II poukazuje, že předávání hodnot a kulturního kapitálu jí umožnilo zapojení se do sportu a obecně možnost sport vykonávat, ale že tyto hodnoty a zkušenosti se projevovaly i mimo sportovní účast. „*Když to řeknu, i do teď já sama o sobě koukám na několik vlastně různých sportů, který dřív bavilo mamku a jak nás na to naučila koukat, když na to mám čas, tak furt to, když to řeknu, sleduju, takže ve výsledku v tenhle moment už jsem to já a sestra, kdy plánujeme tady třeba ty návštěvy pro mamku, kdy minulej rok jsem se byli podívat na mistrovství světa v biatlonu, kdy vlastně třeba tím, jak my jsme starší, tak to finále teďka platíme my jakožto řeknu, takže jí to tak trochu vracíme, jo, tak za to, na no nebo kam nás, když to řeknu, brala ona*“. Opět je zde vidět, že rodina formuje i osobní život co se týče uspořádávání hodnot na hodnotovém žebříčku. Ohledně hodnotového žebříčku se *informátorka II* také blíže rozpovídala, a tvrdí, že „*sport je stále úplně nahoře. A fakt, když třeba ségra, nebo já, když jsme měli jako fakt malý volejbalový zápas, že to nebylo žádný, že to byla fakt jenom jako třeba okresní kola, přijížděla tam třeba i fakt většina rodiny jenom se na nás podívat, jak hrajeme, je to fakt i doted'ka to nejvíc, kdykoliv je kdykoli, když kdykoliv je televizi olympiáda, nesmí se přepínat na jinej kanál, fakt to tam běží jako celou dobu a nedokážu si jako představit, že by to bylo fakt něco vyššího, bylo to jako třeba i jedno z témat, u kterých se rodiče hádali, protože sestra měla nějaký prostě problémy při tom sportu a i přesto, vlastně, když to řeknu, pokračovala v hraní, což třeba tátovi se nelíbilo, mamce zase jo, protože sestra hraje poměrně vyšší úroveň, takže jako jako je to hodně vysoko no*“. V utváření kulturního kapitálu dále hrají důležitou roli i jednotlivé názory rodičů, které se většinou hodnotově odlišují. Následující segment toto tvrzení podporuje: „*Volejbal určitě a*

potom určitě hokej, to je něco, co nás vlastně baví dlouhodobě, ten, když to řeknu, přivedl zase táta do rodiny, vlastně teď jezdí na zápasy vlastně Kohoutů, to je Tábořský hokejový klub, a pak i když vlastně můžeme, tak se jdeme podívat s ním, koukáme pravidelně třeba na mistrovství světa v hokeji, jak ženského, tak i chlapského teda, my koukáme na oboje, nějaký ty Euro Hockey Tour a potom asi biatlon a tenis, to jsou zase hodně mamky oblíbený sporty, takže ty u nás jako převládají pořád a to fakt jako, třeba, když to řeknu, se přímo scházíme i třeba přes internet, jenom abychom se mohli koukat stejně“. Tyto výpovědi ukazují, že předávání kulturního kapitálu spojeného se sportem nemusí nutně znamenat aktivní zapojení do sportu, ale může se projevit i v zájmu o sport jako součást rodinné kultury. Při jejím vyprávění bylo vidět, že na všechny tyto momenty, a související vzpomínky, ráda vzpomíná a přináší jí to radost.

Sportovní socializace je významným procesem, ve kterém hraje rodina klíčovou roli jako primární prostředí pro předávání hodnot a vzorců chování. Výpovědi informátorů ilustrují různé způsoby, jakými rodiče ovlivňují sportovní participaci dětí, přičemž tento vliv lze ukotvit v teoriích sociálního učení (Bandura, 1977), kulturního kapitálu (Bourdieu, 1986) a v kontextu rodinných hodnot (Baisová & Kružliak, 2021; Švamberg Šauerová, 2015), které jsou blíže popsány v teoretické části práce.

Většina informátorů potvrzuje, že sport byl v jejich rodině vnímán jako důležitá součást života, ať už ve formě sportovní tradice, rodinných hodnot nebo společných aktivit. *Informátor 1* popisuje, že jeho rodina se sportu věnuje po generace, čímž se potvrzuje předávání sportovního habitu (Bourdieu, 1986). Podobně *informátorka 5* reflektuje sport jakou součást rodinné tradice, což je v souladu s konceptem kulturního kapitálu – rodinné prostředí poskytuje nejen materiální podporu, ale i symbolický kapitál, který dítěti umožňuje zapojit se do určitého sportovního odvětví.

Informátor 4 zdůrazňuje, že společné sportovní aktivity byly formou trávení volného času, čímž se potvrzuje význam rodiny nejen jako prostředí pro přímou sportovní participaci, ale i jako prostředku pro vytváření pozitivního vztahu ke sportu. Tento aspekt souvisí s teorií sociálního učení (Bandura, 1977), jež poukazuje na to, že děti napodobují vzory chování svých rodičů, zejména pokud je toto chování spojeno s pozitivními zážitky.

Rodinné hodnoty a sportovní tradice ovlivňují nejen sportovní kariéru, ale i obecné postoje a hodnoty jedince. *Informátorka 11* zmiňuje, že i v dospělosti považuje sport za klíčovou součást svého života a aktivně se účastní sportovních událostí se svou rodinou.

Tento prvek odpovídá konceptu přenosu hodnot a kulturního kapitálu, jak jej popisuje Bourdieu (1986) – nejenže se sport stává součástí identity jedince, ale také posiluje rodinné vazby a přispívá k sociální soudržnosti.

Dále *informátorka 9* potvrzuje, že sportovní orientace rodiny může výrazně ovlivnit sportovní preference dítěte. Její výpověď ukazuje, že pokud by vyrůstala pouze s matkou, která preferovala klidnější aktivity, pravděpodobně by se k aktivnímu sportování vůbec nedostala. To podporuje argument Švamberk Šauerové (2015), která tvrdí, že rodinné prostředí je jedním z nejdůležitějších faktorů určujících, zda se dítě bude sportu věnovat.

Analýza ukazuje, že sportovní participace je silně ovlivněna kulturním kapitálem rodiny, přičemž tento vliv může nabývat různých podob – od přímé podpory sportovní dráhy až po utváření vztahu ke sportu jako kulturnímu fenoménu. V souladu s Bourdieuho konceptem kulturního kapitálu (1986) se ukazuje, že rodina nejen zprostředkovává materiální a praktické podmínky pro sportovní zapojení, ale také ovlivňuje způsoby, jakými dítě sport vnímá a jakou mu přikládá důležitost.

Většina informátorů potvrzuje, že sport hrál v jejich životě důležitou roli, avšak způsoby přenosu v rodině se lišily. Některé rodiny vnímaly sport jako součást tradice a rodinné identity, zatímco v jiných případech byl sport spíše prostředkem k budování disciplíny nebo ke společnému trávení času. Tento mnohohrstevnatý vliv ukazuje, že rodinné prostředí je klíčovým faktorem při iniciaci sportovní participace i při jejím dlouhodobém udržení a formování vztahu ke sportu.

Z výsledků vyplývá, že rodinné hodnoty a kulturní kapitál se promítají do výběru sportu i do celkového vztahu ke sportu v dospělosti. Vliv rodiny tedy není pouze statickým předáváním hodnot, ale dynamickým procesem, který se proměňuje v závislosti na zkušenostech dětí a jejich vývoje.

4.1.3 Role rodinného postavení a zázemí ve sportovní dráze dítěte

Ekonomický a sociální kapitál rodiny významně ovlivňuje sportovní dráhu dítěte. Rodiny s vyšším socioekonomickým statusem mohou investovat do kvalitnějších tréninků, zahraničních kempů či drahého vybavení, zatímco rodiny s nižším statusem často čelí bariérám v podobě finančních omezení (Bourdieu, 1986; Coakley, 2011). V této části budou analyzovány rozdíly v možnostech a sportovních strategiích napříč různými třídními pozicemi.

Rozhovory ukazují, že socioekonomické postavení rodiny skutečně hraje zásadní roli v možnostech sportovní participace dětí. Zatímco někteří informátoři popisovali, že jejich rodiče mohli bez větších omezení financovat tréninky, sportovní vybavení či zahraniční kempy, jiní naráželi na finanční bariéry, které jejich sportovní dráhu ovlivnily. Tento rozdíl se neprojevoval pouze v materiálních podmínkách, ale také ve způsobu, jakým rodiče přistupovali ke sportu svých dětí – zda jej vnímali jako prestižní aktivitu, investici do budoucnosti nebo spíše jako volnočasovou činnost bez ambicí na profesionální úrovni.

Informátorka 11 popisovala své rodinné zázemí, a s ním spojené finanční zázemí. Při otázce, kdo hradil její finanční náklady na sport a zda byl její sport finančně náročný, odpověděla následovně: „*A tak hradili to rodiče a občas i prarodiče, tím jak asi i mamka byla trenérka, tak my jsme to měli trochu jinak, protože jsme měli snížený vlastně ceny příspěvků, takže vlastně platila to máma a táta a potom volejbalový soustředění, který bylo vždycky jednou za rok v létě, tak to platili většinou prarodiče z mamky strany, občas z tátovi, tam se střídali. Jestli to je finančně náročný, záleží no ono samo o sobě toho není potřeba tolik, protože když se většina věcí koupí jednou, tak stačí třeba míč, ten byl vlastně jen, když to řeknu, mírně dražší jako věc, která je potřeba, ale tak třeba nákolanky, není to tak hrozný, je to do 500, když to řeknu a vydrží to půl roku až rok, takže to není na obnovu nic hrozného, tam bylo asi nejhorší to soustředění, který bylo vlastně většinou extrémně drahý, ale nebylo povinný, takže zase to bylo jako že se nemuselo se jezdit no, takže asi záleží jak pro koho já to budu mít trochu zkreslený tím, že my jsme tam měli vlastně, nevím, patnáctiprocentní slevu z toho celého soustředění plus jsme tedy měli nějakou tu úlevu na příspěvcích.*“ Zde se objevuje faktor, který přidává značné plus do rodinného zázemí, a to je pozice rodiče jako trenéra ve sportovní dráze dítěte. Z pohledu rodiče (zde matky informátorky) byla snaha posunout své dítě na vysokou úroveň, a z toho důvodu bylo nutné zajistit adekvátní podmínky pro rozvoj, a to zejména materiální a finanční. Jelikož se v rodině drží sportovní tradice, s radostí se do finanční podpory zapojili i prarodiče informátorky. Při výslovné

otázce, zda byla sportovní zkušenost informátorky ovlivněna sociálním nebo ekonomickým zázemím rodiny, uvedla tuto odpověď: „*Tak já bych řekla že jsme tak nějak jako ve středu, protože přece jenom jsme byli dvoupříjmová rodina, a jak jsem říkala, naši měli ještě tu pomoc od našich prarodičů, kteří do toho fakt jako investovali taky dost. A jako z mého hlediska, podle mě jsme měli přístup ke všemu, k čemu jsme chtěli, že když to řeknu, jak jsme dlouhodobě hráli ten volejbal a fakt to není nějak extrémně finančně náročný v momentě, kdy se udělali ty první investice, tak tam jako by nebylo potom už třeba kam se dál jako by posouvat, že to záleželo spíš jenom na těch fyzických výkonech. Nebo třeba když to řeknu jako, nevím, v hokeji, kde je ta samotná výstroj sama o sobě extrémně drahá a takhle nevím, ježdění na koni, kde prostě je tam ten kuň a takhle, kdyby to bylo asi něco přesně jako tehdy na koně, tak asi by z tebe jako finančně nezvládalo, a ještě v návaznosti na to, že to bylo pro nás dvě, ale tím, že to byl tady ten typ sportu, tak to pro nás bylo v pohodě, co se týče finanční stránky.“*

Informátorka 6 dodává: „*Spolužáci na základní škole, většina z nich měla nějaký volnočasovej kroužek, u kterýho jejich rodičům nedělalo problém to zajistit, ale kamarádi mimo školu, který byly z nižších sociálních vrstev, u nich jsem vnímala, že se mám velmi dobře, že můžu chodit jak na tenhle sportovní kroužek, tak jsem ještě docházela do ZUŠky, kterou naši taky platili, že oproti kamarádům mimo školu, který byly opravdu ze sociálně slabších rodin jako velmi slabších rodin, tak jsem vnímala, že to je jistě luxus, ale naši se s náma o finanční nebo ekonomický stránce tolik nebavili, protože nechtěli, abychom se na základě toho rozhodovali a myslím si, že jsem se měla oproti těmhle těm slabším vrstvám jako velmi dobře.“*

Informátor 7 uvedl, že: „*Sport jako finančně náročný relativně pro naši rodinu byl, protože jsem ten florbal potom začal dělat hodně aktivně a k tomu jsem chtěl být brankář, tak to vybavení toho brankáře je o dost dražší než pro kluky do pole, kterejm vlastně stačí florbalka, nějaký boty na tělák, když to hodně zjednoduším a plus, když jsem potom přišel s výměnou do „profi“ týmu, dejme tomu, jestli to můžu říct takhle na té dětské/mládežnické úrovni, tak potom ty příspěvky do toho, placení soustředění, tak minimálně pro nás to nebylo něco, jako že by to nestálo nic.“* Dále také zmiňuje, že ačkoli mu jeho rodinné zázemí nijak neomezovalo možnosti účastnit se sportování, pokud by měl dosáhnout vyšších možností, bylo by záhodno disponovat jak vyšším ekonomickým tak sociálním kapitálem. Dále také podtrhuje fakt, že náročnost jeho sportu se promítala do rodinné situace, ale nenastal okamžik, že by bylo nutné se konkrétním způsobem uskromnit nebo si určité věci odpustit.

Tvrdí, že: „Rodina řešila náklady spojené s mým sportováním, byl na to vymezený určitý obnos peněz, ale že by to bylo stylem, že kvůli tomu nemůžeme jít, protože se ten měsíc platili příspěvky na pololetí, to ne, ale bylo nutné myslet na to, že prostě se musí tohle zaplatit a já nevím tenhle měsíc, že se nemůže koupit tohle, tohle a tohle.“ Je zde tedy pozorovatelné, že s rostoucími náklady vzniká i jakási finanční obezřetnost, za co peníze utratit tak, aby stále byly prostředky na sport.

Informátorka 3 dodává k této tematice následující a vztahuje se k rodinnému zázemí jako k možnosti, díky které se mohla realizovat ve sportech: „Rodiče hradili náklady na sport a basketbal, tak ten nebyl moc finančně náročný, tam stačí zaplatit boty, nějaký oblečení, jednou za rok nebo jednou za půl roku jsme jako dostali nějaký trička a takhle, takže to podle mě platili rodiče a pak samozřejmě nějaký takový ty jakoby příspěvky za sezónu, což si nepamatuju přesně, kolik bylo, ale bylo to v řádu tak jako okolo 2000 můžu odhadnout, plus ještě teda dojíždění na zápasy, no naštěstí jakoby jsem to měla v Kralupech, takže jako na tréninky a na domácí zápasy jsem jako dojíždět nemusela, ale samozřejmě jsme jezdili, jako po celý republice, takže tam se hradila ta doprava, že jo nás rodiče odvezli, nebo jsme jeli vlakem, třeba když se jelo na turnaj. Kanoistika, ta je dražší, co se týče vybavení. To bylo, já vím, že tam jakoby takhle: Nám to hradili rodiče a kupovali nám nové věci, protože jsme na to vždycky měli, ale vím, že třeba tam byly jako děti, který jako neměli jako ty možnosti, takže tam šlo si to vybavení jako půjčit. Stačilo, když měli nějaký starý tričko, kraťasy nebo plavky a vesta, helma, loď i pádlo se tam dalo půjčit pro ty děti, to tam půjčovali, ale jinak jako pádlo ti stojí 5 až 10 tisíc, nebo 3 až 10 tisíc, záleží jako jaký, ale okolo těch 5000 podle mě, kajak stojí v řádech desetitisíců jo, takže tak to nevím přesně, kolik to je, ale tak může stát klidně 30-40 tisíc, což jakoby, je hodně, je to hodně, když pak jako to člověk i dělá jako profi/závodně víc jako, tak ty fakt takový ty profesionálové, jako co jezdí na ty mistrovství a takhle, tak každé rok nebo každé druhé rok musí mít nový kajak, což jako je hodně. Ale často to může hradit třeba klub, když ten klub má peníze, no když už to fakt děláš závodně jako“. Na otázku, zda byl vyčleněn nějaký speciální obnos peněz z rodinného příjmu nebo zda by ekonomicky strádala při sportu odpověděla: „Ne, to nikdy, jako finance nebyly limit“. Toto je spojeno i s pracovní náplní rodičů, pokud je jedinec situovaný ve dvoupríjmové rodině, možnosti sportování narůstají.

Informátor 10 dodává k tématu rodinného zázemí a třídního postavení následující: „Všecké náklady spojené se sportem platili moji rodiče. Musím konstatovat, že se určitě nejedná o finančně náročný sport, existují daleko náročnější sporty, ale, pokud bych se

rozhodl dělat právě nějaký finančně náročný sport, i tak by mi to s největší pravděpodobností bylo umožněno. Kdykoli jsem potřeboval nějaké peníze spojené se sportem, tak s tím rodiče neměli sebemenší problém. Rodiče mi vždycky tvrdili, že peníze investovaný do sportu jsou jako ta prostě správná věc. Sport byl u nás v rodině vždy vnímaný jako obecně velmi důležitý, ale co se u nás v rodině vnímá negativně, tak je jeho profesionální větev. V naší rodině je sport vnímán jako určitá zájmová aktivita, ale nikdy ne na profi úrovni.“

Rodinné zázemí ovlivňuje sportovní dráhu nejen prostřednictvím ekonomického kapitálu, ale také skrze kulturní kapitál a hodnotové nastavení rodičů. Podle Mommaase (1997) existuje ve sportovní participaci rozdíl mezi dětmi z různých třídních pozic, a to nejen v dostupnosti materiálních podmínek, ale i v přístupu ke sportu jako životní dráze. Výpovědi informátorů reflektují právě tyto rozdíly.

Například *informátorka 11* vyrůstala v prostředí, kde byla sportovní participace podporována nejen finančně, ale i kulturně – její matka byla trenérka, což jí poskytlo výhodu v podobě snížených nákladů a možnosti kontinuálního sportovního rozvoje. Tato situace potvrzuje Bourdieuovu (1984) tezi, že kulturní kapitál rodičů hraje významnou roli v přenosu sportovních ambicí na dítě. Přítomnost sportovní tradice v rodině vedla k větší podpoře ze strany širší rodiny, včetně prarodičů, což odpovídá poznatkům Flemra (2016), jenž zdůrazňuje, že podpora dítěte ve sportu nemusí být pouze ekonomická, ale i organizační a emocionální.

Podobné prvky lze nalézt i u *informátora 10*, který uvedl, že sport nebyl v jeho rodině vnímán jako profesionální dráha, ale spíše jako zájmová aktivita. Tento přístup koresponduje s analýzou Veselého (2010), který rozlišuje mezi sportem jako prostředkem pro sociální mobilitu a sportem jako volnočasovou aktivitou. U *informátora 10* bylo sportování podporováno, avšak bez tlaku na profesionalizaci.

Naprostým opakem byl případ *informátora 7*, který hrál florbal a chtěl být brankářem, což si vyžádalo vyšší finanční investice. Přestože rodina jeho sport podporovala, bylo nutné brát v potaz zvýšené výdaje. Tento případ dobře ilustruje Mommaasovu (1997) tezi, že i v rodinách, kde je sport významnou součástí života, může ekonomický kapitál limitovat sportovní rozvoj dítěte, zejména pokud se jedná o finančně náročnější sporty.

Informátorka 3 se věnovala kanoistice, kde vybavení představuje vysokou finanční zátěž. I když měla díky rodinnému zázemí přístup k potřebnému vybavení, uvědomovala si, že ne všichni sportovci tuto možnost mají. Tento rozdíl v dostupnosti sportu mezi dětmi z

různých ekonomických prostředí odpovídá Bourdieuvu (1984) konceptu třídního rozdělení v přístupu ke sportu.

Tato kapitola se zaměřila na vliv rodinného zázemí a třídního postavení na sportovní participaci dětí. Na základě teoretických konceptů Bourdieuho (1984), Mommaase (1997), Flemra (2016) a Veselého (2010) byla analyzována role ekonomického, sociálního a kulturního kapitálu v přístupu ke sportu. Empirická data ukázala, že rodiny s vyšším socioekonomickým statusem mají větší možnosti podporovat sportovní dráhu dítěte nejen finančně, ale i skrze kulturní vzorce a organizační podporu. Zároveň se potvrdilo, že nejen materiální zajištění, ale také rodinné hodnoty a přístup ke sportu ovlivňují to, zda je sport vnímán jako profesionální dráha, nebo spíše jako volnočasová aktivita. Celkově lze konstatovat, že kombinace těchto faktorů zásadně formuje sportovní možnosti a strategie dětí napříč třídní strukturou společnosti.

4.1.4 Typy rodičovské podpory, kritika a neshody

Zatímco někteří rodiče podporují děti pozitivní motivací a aktivním zapojením, jiní mohou vyvíjet tlak nebo být kritičtí vůči jejich výkonům. Tato kapitola se zaměřuje na různé typy rodičovského přístupu – od finanční a emocionální podpory až po konflikty a neshody spojené s nároky na výkon. Na základě rozhovorů budou identifikovány vzorce rodičovské podpory a jejich dopady na dítě.

Z rozhovorů vyplynulo několik typických vzorců rodičovské podpory, které se liší svou formou i intenzitou. Výpovědi informátorů se různí, někteří rodiče své děti podporovali finančně i emocionálně, aniž by na ně vyvíjeli tlak, zatímco jiní kladli důraz na výkon a disciplínu, což někdy vedlo ke konfliktům a psychickému napětí. V následujícím textu budou analyzovány různé přístupy rodičů na základě konkrétních výpovědí respondentů.

Někteří informátoři zdůrazňovali, že jejich rodiče hráli důležitou roli v emocionální podpoře. *Informátor 1* uvedl: „(rodiče) *Mě podporovali jednoznačně odvozem na ty tréninky (dovozem a odvozem), a pak samozřejmě ta finanční podpora, a i turnajů se účastnili a to vlastně trvá, to trvá do teď, že se vlastně chodí koukat i teď vlastně na ligu do mužů, takže ta jejich podpora je pravidelná.*“ Na druhou stranu ale *informátor 1* také přiznává, že cítil ze strany rodičů (zejména z otcovy strany) jistou formu nátlaku na jeho sportovní participaci. Po otázce, zdali někdy pocíťoval tlak, poskytl tuto odpověď: „*To se přiznám, že jo, sice ne úplně v těch dětských letech, tam to bylo spíš formou snažit se mě nalákat na zápas (pozn. autora, informátor 1 hraje rugby, ale otec se jej nejdříve snažil dostat na řecko-římský zápas). Opakoval mi, ať si to jdu zkusit, taková ta tvrzení, že co kdyby se ti to náhodou zalíbilo, ale jak jsem říkal, byl jsem jednoznačně zarytej do rugby. Ale potom, když jsem se dostal do takového toho přelétavého věku, tak kolem patnáctého nebo šestnáctého roku, kdy jsem se dal dohromady s mou aktuální přítelkyní, tak se začaly objevovat určité kolize osobního života s přítelkyní a toho sportovního života, kdy vlastně jsme měli třeba v jeden víkend soustředění, ale jelikož nejsem úplně dobrý organizátor, tak se mi v jeden víkend sešlo právě takhle soustředění a nějaký výlet s přítelkyní, a prostě jak vznikla tato kolize, tak jsem byl z tátovy strany trochu silnější nátlak na to, abych se účastnil sportu. Takhle vznikaly kolikrát nepříjemný, opravdu jako nepříjemný konfliktní situace, ale vždycky se to nějak vyřešilo.*“ Je tento nátlak z otcovy strany nutný? Přeci se jedná o život informátora a ne jeho otce, a proto není nutné takto pod nátlakem prosazovat myšlenky, se kterými potomci nemusí vždy souhlasit.

Informátor 8 poskytl podobné vyjádření jako *informátor 1*. Uvedl toto: „*No tak mě rodiče podporovali vždycky.*“ Po doplňující otázce, zda by mohl tuto podporu blíže specifikovat, následovala tato odpověď: „*No, jo, tak ony ty závody (pozn. autora – informátor se věnoval karate) většinou trvají celý den, takže jsem vždycky měl třeba svačinu, navařeno nebo takovéhle věci a vždycky tam byli se mnou, podporovali mě, bavili se se mnou. A čekat tam na mě celý den, bych řekl, že je možná horší než celý den čekat na zápas, protože vlastně vaše chvíle nikdy nepřijde a čekali tam jenom kvůli mně. Takže já bych řekl, že tímhle mě velmi podporovali, už jenom tím, že tam se mnou byli a jak jsem říkal, tak jsem vždycky měl, co jsem potřeboval, jídlo, pití.*“ Společně s podporou ovšem *informátor 1* vzpomíná na okamžiky, kdy cítil ze strany rodičů (zejména z otcovy strany) nátlak na pokračování ve sportu, jelikož bylo vidět, že se dostávají úspěchy. *Informátor 1* vyjadřuje, že: „*Tlak jsem cítil, obzvláště ke konci, když jsem chtěl karate velmi omezit. Jak jsem říkal, že jsem neměl moc času pro sebe (pozn. autora – velmi intenzivní tréninky několikrát do týdne + čas strávený cestováním) a tak, abych to rozvinul, tak já jsem měl od pondělí do pátku tréninky, který moc nešli skloubit se školou a měl jsem cca hodinu času pro sebe a pak jsem celý víkend byl na závodech, takže jsem to chtěl poměrně omezit, protože přece jenom, chytal jsem pubertu a chtěl jsem víc chodit třeba s kamarádama ven, ale pro tátu už bylo to ježdění na závody takovou tradicí, že táta tam chtěl, já už spíše ne, protože to pro mě nemělo už takovou váhu a neviděl jsem v tom už takový smysl, takže v tu chvíli začaly vznikat určité rozepře.*“

Informátorka 5 potvrzuje tuto teorii o rodičovské podpoře a tlaku svými výpověďmi: „*Rodiče mě podporovali určitě tím, že docházeli na závody/tréninky, vozili mě tam, vozili mi svačiny, nosili mi tam věci, samozřejmě asi ta přítomnost byla nejdůležitější, že tam prostě fandili, což ne vždycky bylo možný, protože co se týče atletiky, tak těch závodů bylo docela dost a ne vždycky na to byl čas a prostor, takže asi spíš tou přítomností, no.*“ Na druhou stranu dále *informátorka* zdůrazňuje, že nátlak rodiny byl až tak silný, že byla donucena pro zachování vlastních hodnot a vlastního vztahu ke sportu se sportem skončit. Tvrdí, že: „*Nátlak tam určitě byl a je to i důvodem, proč jsem s atletikou sekla, začalo to všechno vlastně na bázi toho, že jsem kolikrát chodila za ty tréninky, že si všichni mysleli, že tam někde jsem a já jsem tam nechodila, ale chodila jsem samozřejmě z domu i domů oblečená jako z tréninku, takže to bylo taková jako prvotní fáze rebelství, kterou jsem v rámci toho jako předvedla. Pak ke konci už to byly čistě jako výmluvy, že jsem prostě jako nachcípáná, že mě něco bolí, že mám nějakou práci do školy a tak.*“ Tato zkušenost odpovídá modelu Wolfendena a Holta (2005), kteří identifikovali rodičovský styl zaměřený na vysoký výkon

dítěte. Tento tlak může vyústit v narušení vztahu dítěte ke sportu, což dokládají i další výpovědi.

Informátorka 9 dále navazuje na tyto výpovědi, avšak s tím rozdílem, že jako jedna z mála nepociťovala žádný nátlak z rodičovské strany. Ve své výpovědi uvádí, že: „*Rodiče určitě mé sportování podporovali, rádi viděli, že jsem ve volejbalovém týmu, rádi viděli, že vykonávám nějaký pohyb a že vlastně vůbec nějaký sport provozuju, takže v tomhle mě podporovali.*“ Na otázku, které podpory si váží nejvíce, odpověděla: „*Ta emoční podpora byla asi nejdůležitější, protože jsem velkej stresář a měla jsem vždycky trému před turnajem a takhle, jinak co se týče té podpory, tak jsme třeba jezdili na turnaje s tím, že když ještě nebyl úplně rozpočet na autobus, tak nás vozili rodiče, jakoby že se domluvili rodiče třeba tři holek a ti odvezli všechny a pak se to různě točilo, takže tát nás takhle vozil na turnaje, potom mě vozil taky z tréninku, na tréninky jsem jezdila sama, protože bylo světlo a celkově jako to technické zázemí, vlastně dovézt/přivést, ty finance a spoustu dalšího.* Nátlak *informátorka* pocíťovala pouze ze strany týmu, kdy se nacházela v situacích, na které musela reagovat tím, že uposlechla nátlaku ze strany týmu na aktivní účast, ačkoli již byla v situaci, kdy se rozmyšlela, zda bude ve sportu pokračovat (nakonec za ni rozhodlo zranění, které ji vyřadilo ze sportovní kariéry). Ze strany rodičů žádný nátlak nepociťovala, rodiče veškerá její rozhodnutí akceptovali a podporovali ji.

Rodiče hrají zásadní roli v podpoře sportovní participace svých dětí, a to jak v pozitivním, tak negativním slova smyslu. Na základě výpovědí informátorů lze identifikovat dvě klíčové linie – pozitivní rodičovskou podporu a rodičovský tlak. Většina informátorů uvedla, že jejich rodiče jim poskytovali emocionální i materiální podporu, která se projevovala například doprovázením na tréninky a závody, zajištěním potřebného vybavení, jídla a dopravy. Důležitou součástí této podpory byla také přítomnost rodičů při sportovních aktivitách a jejich fandění, což dětem dodávalo motivaci a pocit bezpečí.

Nicméně někteří informátoři, zejména ti, kteří se sportu věnovali na vyšší úrovni, začali v určité fázi vnímat rostoucí tlak ze strany rodičů, především otců (více viz níže). Tento tlak se často projevoval v očekáváních, že dítě bude ve sportu pokračovat i přes ztrátu vlastní motivace. V některých případech vedl tento přístup ke konfliktům, a dokonce i k opuštění sportovní činnosti. Naopak někteří informátoři tlak ze strany rodičů nepociťovali, i když se setkali s tlakem uvnitř sportovního kolektivu.

Teoretické ukotvení této problematiky lze nalézt v několika přístupech. Model rodičovské socializace a sportovní participace, který představili Côté a Hay (2002), rozlišuje tři fáze sportovní účasti: vzorek, specializaci a investici. Výpovědi informátorů ukazují, že rodičovská podpora byla nejvýraznější v počátečních fázích, kdy rodiče hráli klíčovou roli při zajištění materiálních i emocionálních podmínek pro sport. S přechodem do fáze specializace a investice však u některých dětí narůstal tlak spojený s očekáváním vysoké výkonnosti a dlouhodobého závazku ke sportu.

Další významný přístup představuje Harwood (2009), který se zaměřil na psychologické dopady rodičovského přístupu na mladé sportovce. Podle jeho výzkumu má pozitivní rodičovská podpora zásadní vliv na sebevědomí a motivaci dětí, zatímco nadměrný tlak může vést ke stresu, konfliktům a v krajním případě k ukončení sportovní činnosti, jak tomu bylo například u jedné z informátorek (*informátorka 5*)

Wolfenden a Holt (2005) identifikovali různé rodičovské styly v kontextu sportovní participace dětí. Podporující rodiče poskytují emocionální a materiální zázemí bez přehnaného nátlaku, což se shoduje s výpověďmi některých informátorů, kteří hodnotili rodičovskou podporu jako pozitivní. Naopak tlačící rodiče vyžadují vysoký výkon a výrazně ovlivňují rozhodování dítěte, což se odráží ve zkušenostech těch informátorů, kteří pocítovali silný tlak ze strany otců. Model rodičů, kteří se o dítě nezajímali, se zde v jednom případě také vyskytl, jedná se o *Informátora 7*. Nezáměr přicházel ze strany otce, se kterým to došlo až do takové fáze, že si následně informátor a otec přestali zcela rozumět. Při hlubším prozkoumávání bylo v informátorově hlase cítit, že mu to je na jednu stranu líto, že se otec o něj tolik nezajímal, ale na druhou stranu to kompenzovala obrovská podpora z matčiny strany.

Specifickým aspektem rodičovského tlaku je jeho spojitost s genderovými normami. Elliot a Drummond (2015) ve své studii poukazují na to, že maskulinita může hrát významnou roli v tom, jak rodiče (zejména otcové) přistupují k podpoře sportu u svých dětí. Výpovědi některých informátorů naznačují, že otcové považovali sport za prostředek k formování mužské identity, což se projevovalo silnějším tlakem v okamžiku, kdy jejich děti dosahovaly prvních sportovních úspěchů. Otcové očekávali, že jejich děti budou tvrdé, vytrvalé a ochotné obětovat sportu mnoho času a energie, což v některých případech vedlo k nátlaku na výběr konkrétního sportu (například rugby či řecko-římského zápasu).

Celkově analýza ukazuje (viz. Schéma analýzy), že rodiče hrají v procesu sportovní socializace dětí klíčovou roli, která může mít jak pozitivní, tak negativní důsledky. Vyvážená podpora, která bere ohled na autonomii dítěte a jeho vlastní motivaci, vede k pozitivnímu vztahu ke sportu a jeho dlouhodobému vykonávání. Naopak příliš silný tlak může vyvolat stres, konflikty a v některých případech i předčasné ukončení sportovní kariéry. Výsledky ukazují, že je důležité, aby rodiče nejen podporovali své děti ke sportu, ale zároveň respektovali jejich individuální potřeby a rozhodnutí, čímž mohou přispět k udržitelnému a zdravému vztahu ke sportu.

Obr. 1: Schéma výsledků analýzy

5 Diskuse a závěr

Výsledky realizované studie ukazují, že rodinné zázemí a jeho třídní postavení hrají klíčovou roli ve sportovní participaci dětí. Získaná data potvrzují závěry Pierra Bourdieu (1978, 1986), podle nichž je kulturní kapitál významným faktorem ovlivňujícím volbu a intenzitu sportovních aktivit. Rodiny s vyšším kulturním kapitálem upřednostňují sporty, které jsou vnímány jako prestižnější, zatímco rodiny s nižším sociálně-ekonomickým statutem častěji volí dostupnější formy sportu.

Výsledky také uvádí, že nejen ekonomické zdroje, ale i hodnotové vzorce rodiny ovlivňují rozhodování o sportovních aktivitách. To koresponduje s poznatky Jaye Coakleyho (2006), který poukazuje na význam rodičovské podpory a přenosu sportovních hodnot mezi generacemi. Respondenti z rodin s vyšším ekonomickým kapitálem měli lepší přístup ke kvalitnímu sportovnímu vybavení a organizovaným sportovním aktivitám, zatímco u rodin s nižším statutem se častěji objevovala preference spontánních, neorganizovaných sportovních forem.

Při porovnání s předchozími studii bylo zjištěno, že výsledky této práce jsou v souladu s empirickými zjištěními Paula Craiga (2016), který upozorňuje na rozdíly v intenzitě sportovní participace mezi socioekonomickými skupinami.

Tato studie má určitá omezení, která by mohla být předmětem dalšího výzkumu. Výběr respondentů byl omezen na velmi specifickou věkovou kategorii, která navíc sdílí specifický kulturní kontext, což může ovlivnit zobecnitelnost závěrů. Budoucí výzkum by mohl zahrnout širší vzorek a zaměřit se na longitudinální analýzu vlivu rodinného zázemí na sportovní participaci.

Dále představím výsledky, které vzešly z mého výzkumu, a propojím je s teoretickými východisky i existujícími studii, abych zasadil zjištění z provedeného šetření do širšího teoretického a empirického kontextu.

Ve této práci jsem zkoumal vliv rodinného zázemí a třídního postavení rodiny na sportovní dráhu dětí. Studie se soustředí na konkrétní faktory, které hrají zásadní roli při volbě sportovního odvětví pro děti. Pro porozumění danému tématu byla využita kvalitativní výzkumná strategie, která kombinovala epizodickou otázku s otázkami pro polostrukturovaný rozhovor. Plné znění otázek je uvedeno v příloze č. 1. Tato práce si kladla za cíl zjistit, jak se liší přístup rodičů ke sportu a které faktory (včetně třídy) mají na rozdílné přístupy vliv. Na základě odborné literatury jsou v teoretické části představena teoretická

východiska. Pomocí realizovaných rozhovorů s 11 informátory jsem byl schopen odpovědět na stanovené výzkumné otázky. Odpovědi na tyto otázky jsou uvedeny níže. Po dobu celého výzkumu jsem vycházel převážně z teoretických stanovisek Pierra Bourdieu (1978, 1984, 1986) a jeho teorie kapitálů, jež se přímo podílejí na možnosti zapojení potomka do sportu. Pro interpretaci dat jsem následně často využíval studie Jaye Coakleyho (1998, 2006, 2011), jehož poznatky mi umožnily nahlížet celou problematiku ze širšího spektra.

Hlavními zjištěními, o kterých tato práce pojednává, jsou následující interpretace. Informátoři hovořili o tom, že jejich rodiče o zapojení svého dítěte do sportu přemýšlí vždy, a to velmi intenzivně. Jedná se o fenomén, který je zahrnut v naší povaze. Ačkoli je hlavním faktorem zapojení do sportu především schopnost hradit veškeré s tím spojené náklady – tedy členské příspěvky, nové vybavení, individuální lekce pod vedením odborníků či dodatečné výdaje na regeneraci a zdravý životní styl, které se sportem úzce souvisejí –, finanční náročnost zůstává určujícím prvkem dostupnosti sportovních aktivit.

Vyjma otázky ekonomického zajištění se samozřejmě vyskytuje i otázka časové a logistické náročnosti. Je to jeden z dalších faktorů, který podle informátorů rodiče zvažují, pokud své dítě zapojují do soutěžních týmů. Tato skutečnost není každému dítěti umožněna, neboť časové možnosti rodin nejsou vždy úměrně stejné. Pokud dítě trvá na své participaci v soutěžním týmu, rodiče jsou často (dle zkušeností informátorů) ochotni tuto skutečnost realizovat, ale je možné, že se dostaví absence emoční podpory na důležitých zápasech či jiných událostech, a to zejména z důvodu pracovních povinností. Tato skutečnost se může negativně projevovat nejen na psychice dítěte, ale zejména na vnímání jeho okolí, které jej může začít odsuzovat za to, že jeho rodiče nejsou schopni plnit své „povinnosti“ v rámci jeho rozvoje.

Dalším důležitým zjištěním bylo, že děti jsou rády za jakoukoli formu podpory, ať už se jedná o pozitivně či negativně směřovanou. V rozhovorech s informátory, kteří retrospektivně hodnotili styl podpory svých rodičů, bylo dosaženo zjištění, že i když bylo dítěti po zápase či soutěži něco vytknuto, dítě to často považovalo za formu motivace, jakým způsobem se zlepšit a převážně to bylo v očích informátorů bráno jako další forma rodičovské participace na jejich sportování, kdy rodiče tímto faktem dokazují zájem o jejich děti. Samozřejmostí bylo i adresování z přílišné negativní podpory ze strany rodičů, která může dále souviset i s definitivním ukončením sportovní kariéry dítěte, pokud je jí vystavováno po delší čas. Informátoři nezdůrazňovali pouze emoční podporu, která hrála

klíčovou roli zejména v rozhodujících momentech – například při změně lokality za účelem dalšího výkonnostního rozvoje nebo při úvahách o ukončení kariéry. Mezi další významné formy podpory, které zmiňovali, patřila především finanční pomoc a zajištění dopravy. Tyto kategorie nebyly dále více rozebírány, ale byly jmenovány (zejména pro informátory) jako velmi důležité a že jsou za ně rodičům vděční.

Za co jsou informátoři nadále vděční a co si od rodičů odnáší do života, je skutečnost, že díky svým rodičům se mohli do sportu zapojit. Ať už je to prostřednictvím vlastních zkušeností rodičů, díky kterým bylo dítě na daný sport nasazeno, či díky společenským kontaktům a sítím, jež umožnily jejich potomkovi sportovat na vyšší úrovni. Rodiče hrají nezastupitelnou roli při seznamování dítěte se sportem. Tuto roli se svým způsobem snaží dítěti předat. Při otázce, zda plánují informátoři pokračovat v tzv. „rodinné tradici“ a chtějí toto sportovní myšlení předávat svým dětem, nastávala jednoznačná odpověď „ano“, neboť sport je pro ně jakýmsi druhem bohatství či mentorem, díky kterému si byli schopni osvojit jisté normy a hodnoty.

Jedním ze zjištění byl fakt, že pro většinu rodičů informátorů nehrála otázka finanční náročnosti sportu příliš velkou roli. Rodiče byli ochotní dopřát svým potomkům i takový druh sportu, který mohl být sice finančně náročnější, ale pokud jej potomek s radostí a nadáním provozoval, otázku peněz příliš neřešili. Je to pravděpodobně způsobeno i tím, že drtivá většina informátorů pochází z rodin vyšší střední vrstvy, pro které je sport jako jedna z hodnot na jejich hodnotovém žebříčku. I z tohoto důvodu je proto pro ně sport důležitým existenčním faktorem.

Rodinný život ovlivňuje přístup dětí ke sportu prostřednictvím hodnot, jež jsou v rodině předávány, a dále mírou podpory, kterou dítě v tomto ohledu dostává. Rodičovská podpora a zapojení hrají zásadní roli v rozvoji sportovní kariéry dětí, což se projevuje jak v materiálním zabezpečení, tak v emocionální podpoře.

Získaná data také ukázala, že šance dítěte dostat se ke sportu je do určité míry determinována rodinnou tradicí. V rodinách s historií sportovní participace bylo pravděpodobnější, že děti budou v této tradici pokračovat. Socioekonomické faktory dále ovlivňují volbu konkrétních sportovních aktivit, přičemž sporty považované za prestižní jsou častěji voleny rodinami s vyšším sociálně-ekonomickým statutem.

Výše uvedená zjištění potvrzují zmiňované teoretické rámce Bourdieua a dalších autorů, kteří zdůrazňují propojení sociálního postavení a sportovní participace. Studie

rovněž otevřela prostor pro další zkoumání mechanismů, jimiž rodinné hodnoty a postoje ovlivňují sportovní zapojení dětí.

Závěrem lze říci, že rodinné zázemí významně formuje sportovní možnosti a aspirace dětí. Výsledky této práce mohou být relevantní nejen pro sociologický výzkum, ale i pro tvůrce politik zaměřených na podporu inkluzivního sportovního prostředí.

Seznam literatury

- Andersen, P. L., & Bakken, A. (2018). Social class differences in youths' participation in organized sports: What are the mechanisms? *International Review for the Sociology of Sport*, 54(8), 921-937. <https://doi.org/10.1177/1012690218764626>
- Baisová, K., Kružliak, M. (2021). Telesná výchova a šport v živote človeka. Konferenčný recenzovaný zborník vedeckých prác. (pp. 102-117) ISBN: 978-80-28-3301-1
- Bennett, T., & Silva, E. B. (2006). Introduction cultural capital and inequality: Policy issues and contexts. *Cultural Trends*, 15(2-3), 87-106. <https://doi.org/10.1080/09548960600712777>
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Les Editions de Minuit, Paris. ISBN: 978-0-415-56788-6
- Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. *Social Science Information*, 17(6), 819-840. <https://doi.org/10.1177/053901847801700603>
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). Greenwood Press
- Brown, S. F. (2017). Introduction: youth sport and social capital. *Sport in Society*, 21(10), 1499-1516. <https://doi.org/10.1080/14681811.2017.1322755>
- Coakley, J. (1992). Burnout among adolescent athletes: A personal failure or social problem? *Sociology of Sport Journal*, 9(3), 271-285. <https://doi.org/10.1123/ssj.9.3.271>
- Coakley, J. (1998) *Sport in Society* (6th edn). Boston, MA: Irwin McGraw-Hill. ISBN: 978-0815120278
- Coakley, J. (2006). The good father: Parental expectations and youth sports. *Leisure Studies*, 25(2), 153-163. <https://doi.org/10.1080/02614360500467735>
- Coakley, J. (2011). Youth Sports: What Counts as "Positive Development?". *Journal of Sport and Social Issues*, 35(3), 306-324. <https://doi.org/10.1177/0193723511417311>
- Curry, T.J. and Jiobu, R.M. (1984) *Sports: A Social Perspective*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. <https://doi.org/10.1080/00336297.1985.10483826>
- Craig, P. (2016). *Sport sociology* (3rd ed.) SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781473983687>
- Dunn, J. G., Gotwals, J. K., Dunn, J. C., & Lizmore, M. R. (2022). Perceived parental pressure and perceived coach pressure in adolescent and adult sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 59. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2021.102100>
- Dunn, R. C., Dorsch, T.E., King, M.Q. and Rothlisberger, K.J. (2016), The Impact of Family Financial Investment on Perceived Parent Pressure and Child Enjoyment and Commitment in Organized Youth Sport. *Fam Relat*, 65: 287-299. <https://doi.org/10.1111/fare.12193>

- Elliott, S. K., & Drummond, M. J. N. (2015). Parents in youth sport: what happens after the game? *Sport, Education and Society*, 22(3), 391–406.
<https://doi.org/10.1080/13573322.2015.1036233>
- Fraser-Thomas, J., Deakin, J., Côté, J. (2008). Understanding dropout and prolonged engagement in adolescent competitive sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 9(5), 645-662. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2007.08.003>
- Gemar, A. (2018). Sport as culture: Social class, styles of cultural consumption and sports participation in Canada. *International Review for the Sociology of Sport*, 55(2), 186-208. <https://doi.org/10.1177/1012690218793855>
- Knight, C. J., Sellars, P. A. (2016). Influences on Parental Involvement in Youth Sport. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*. 5(2), 161-178.
<http://dx.doi.org/10.1037/spy0000053>
- Kůsová, T. (2013). Volný čas a sociální kapitál: prostorová diferenciacie spolkové aktivity v Česku. *Geografie*, 118(4), 372-391.
- Mišovič, Ján (2019). Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor. SLON, ISBN: 978-80-7419-285-2
- Novotná, H., Špaček, O., & Šťovíčková Jantulová, M. (Eds.). (2019). Metody výzkumu ve společenských vědách. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií
- Oakley, K., Laurison, D., O'Brien, D., & Friedman, S. (2017). Cultural Capital: Arts Graduates, Spatial Inequality, and London's Impact on Cultural Labor Markets. *American Behavioral Scientist*, 61(12), 1510-1531. <https://doi.org/10.1177/0002764217734274>
- Ondráčková, V. (2014). Sport a sociální kapitál: vznik sociálního kapitálu mezi rekreačními a závodními sportovci. Praha. Bakalářská práce, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie.
- Peterson, R.A. (1997) 'The Rise and Fall of Highbrow Snobbery as a Status Marker', *Poetics* 25: 75–92. [https://doi.org/10.1016/S0304-422X\(97\)00013-2](https://doi.org/10.1016/S0304-422X(97)00013-2)
- Qurban, H., Wang, J., Siddique, H. et al. (2019). The mediating role of parental support: The relation between sports participation, self-esteem, and motivation for sports among chinese students. *Curr Psychol* 38, 308–319. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-0016-3>
- Reeves, A. (2012). Social Stratification, Gender and Sport Participation. *Sociological Research Online*, 17(2), 1-17. <https://doi.org/10.5153/sro.2598>
- Růžička, M., & Vašát, P. (2011). Základní koncepty Pierra Bourdieu: Pole–kapitál–habitus. *AntropoWebzin*, 7(2), 129–133
- Siisiäinen, M. (2003). Two concepts of social capital: Bourdieu vs. Putnam. *International journal of contemporary sociology*, 40(2), 183-204.
- Skinner, J., Zakus, D. H., & Cowell, J. (2008). Development through Sport: Building Social Capital in Disadvantaged Communities. *Sport Management Review*, 11(3), 253–275. [https://doi.org/10.1016/S1441-3523\(08\)70112-8](https://doi.org/10.1016/S1441-3523(08)70112-8)

- Sportvokolí.cz (2021). Sport je pro děti důležitý, někteří rodiče si ovšem nemohou dovolit vysoké náklady. [citováno dne 20.3.2025]
- Stefansen, K., Smette, I., & Strandbu, Å. (2018). Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports. *Sport, Education and Society*, 23(2), 162–172. <https://doi.org/10.1080/13573322.2016.1150834>
- Špaček, O. (2011). Sport pro všechny? Sociální nerovnosti a sportovní aktivity. *Sociální studia*, 8(1), 53-73. <https://doi.org/10.5817/SOC2011-1-53>
- Švamberk Šauerová, M. (2015) Projekty formování pozitivního postoje dětí a dospívajících k četbě v podmínkách rodinné edukace. Praha: Palestra, 146 stran. ISBN 978-80-87723-21-0.
- Tomlinson, A. (2004). Pierre Bourdieu and the sociological study of sport: Habitus, capital and field. In: R. Giulianotti (Ed.), *Sport and modern social theorists* (pp. 161–172). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230523180_11
- Trejtner, M. (2013). Sportovní aktivity dětí a mládeže jako důležitý prvek jejich socializace. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií
- Vajlent, Z., Flemr, L. (2010). Kdo nejvíce přivádí mládež ke sportu? Who brings the most youth to sport? Ústav tělesné výchovy a sportu, ČVUT. Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/StS2010-2-10>
- Veselý, Š. (2020). Vliv materiální podpory a socioekonomických podmínek rodin na výběr sportu. Diplomová práce, vedoucí Čáslavová, E. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, katedra Managementu
- Wagnsson, S., Augustsson, C., & Jordan, M. (2023). To pay or not to pay? Parents' view of the commercialisation process in children and youth sports. *European Journal for Sport and Society*, 21(2), 188–207. <https://doi.org/10.1080/16138171.2023.2265719>
- Widdop, P., & Cutts, D. (2013). Social Stratification and Sports' Participation in England. *Leisure Sciences*, 35(2), 107–128. <https://doi.org/10.1080/01490400.2013.761903>
- Wilson, T. (2002). „The Paradox of Social Class and Sports Involvement: The Roles of Cultural and Economic Capital.“ *International Review for the Sociology of Sport* 37, no. 1. 5-16. <https://doi.org/10.1177/1012690202037001001>.
- Xiao, J., Liu, X. How does family cultural capital influence the individuals' development? —case study about left-behind children in China. *Asia Pacific Educ. Rev.* 24, 167–178 (2023). <https://doi.org/10.1007/s12564-022-09744-x>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Otázky pro rozhovor s informátory:

Otázka narativnější povahy:

Jaké sporty jsi provozoval/a v dětství a kdo tě k nim přivedl?

Otázky pro polostrukturovaný rozhovor:

Jak společenské a ekonomické postavení tvé rodiny ovlivnilo tvoje sportovní možnosti?

Jak rodina řešila náklady spojené se sportovními aktivitami, jako jsou vybavení nebo členské příspěvky?

Ovlivňovalo prostředí, ve kterém jsi vyrůstal/a, tvoji možnost zapojit se do sportu?

Byly v okolí dostupné sportovní kluby či sportoviště?

Jakým způsobem se lišily tvoje možnosti zapojit se do sportu oproti jiným dětem z tvého prostředí a okolí?

Myslíš, že společenské postavení tvé rodiny ovlivnilo tvoji motivaci ke sportu?

Jaký vliv měly rodinné hodnoty na tvůj vztah ke sportu?

Jakým způsobem jste v rodině společně sportovali? Jak společné sportování probíhalo?

Byly v rodině pravidelné sportovní aktivity, jako např. výlety nebo dovolené?

Jaký byl přístup rodičů k organizovaným sportům a volnému sportování?

Byli rodiče ochotní podporovat tvoji účast na trénincích nebo zápasech? Jakým způsobem tě podporovali a jak ses v tom cítil/a?

Cítil/a jsi někdy tlak na to, aby ses účastnil/a určitých aktivit?

Jak ovlivnily pracovní povinnosti rodičů tvoji možnost sportovat?

Byla podpora rovnoměrná ze strany otce i matky?

Věnoval se někdo v tvé rodině pravidelně sportu?

Myslíš, že tě jejich zkušenosti ovlivnily při výběru sportu?

Je možné překonat absenci sportovní tradice v rodině? Jaké zdroje nebo motivace by k tomu mohly přispět?

Měl/a jsi ve svém okolí vzory, mimo svou rodinu?

Jak se měnila tvoje účast ve sportu během dětství a dospívání?

Jaké faktory tyto změny ovlivnily?

Jakou roli hrálo tvoje sociální okolí při výběru sportu?

Mohl/a bys popsat konkrétní situace, kdy tě rodiče motivovali k pokračování nebo sebe zlepšení?

Jak často se účastnili tvých aktivit nebo soutěží?

Jak rodiče ovlivnili tvoje rozhodnutí pokračovat nebo skončit ve sportu?

Měla na to vliv jejich očekávání nebo tlak na dosažení úspěchu?

Jak bys popsal/a svůj vztah s rodiči ve vztahu ke sportu?